

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BESLENME VE DİYETETİK ANABİLİM DALI**

**ANKARA'DA ÇALIŞAN DİYETİSYENLERİN EMPATİK
EĞİLİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dyt. Ayşin YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ANKARA
2016**

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BESLENME VE DİYETETİK ANABİLİM DALI**

**ANKARA'DA ÇALIŞAN DİYETİSYENLERİN EMPATİK
EĞİLİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dyt. Ayşin YILDIZ

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Aydan ERCAN**

ANKARA, 2016

T.C
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Beslenme ve Diyetetik Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Ayşin Yıldız tarafından yürütülmüş olan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 14/07/2016

Tez Konusu: “Ankara’da Çalışan Diyetisyenlerin Empatik Eğilimlerinin Değerlendirilmesi”

TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Aydan ERCAN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Yrd. Doç. Dr. Aydan Ercan

Başkent Üniversitesi

Prof. Dr. Gül Kızıltan

Başkent Üniversitesi

Doç. Dr. Makbule Gezmen Karadağ

Gazi Üniversitesi

ONAY: Bu tez, Başkent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ... / ... / 2016 tarih ve ... Karar Sayısı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Rengin ERDAL
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez süresince hoşgörüsü, anlayışı ve içtenliği ile desteğini hiç esirgemeyen, danışmandan öte bir meslektaş ve arkadaş olan, bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve tüm aşamalarında yer alan sevgili hocam Doç. Dr. Aydan ERCAN'a,

Bu tezin hazırlanmasında çok büyük emeği olan sevgili hocam Prof. Dr. Mehtap AKÇİL OK'a ,

Tüm bu süreç boyunca her ihtiyacımda yanımda olan ve yardımlarını eksik etmeyen değerli dostum, meslektaşım Melike BAŞOL'a

Eğitim hayatım süresince yanımda olan maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili babam Hasan YILDIZ, annem Nurcihan YILDIZ, abim Ahmet YILDIZ, ablam Aysel AKIN'a, moral ve motivasyon desteğini eksik etmeyen en küçük arkadaşım Miray YILDIZ'a

Bu çalışmada yer almayı kabul eden tüm meslektaşlarıma içtenlikle teşekkür ederim.

ÖZET

Yıldız A. Ankara'da Çalışan Diyetisyenlerin Empatik Eğilimlerinin Değerlendirilmesi. Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.

Empati, sağlıklı iletişimin temel unsurlarındandır. Hasta ya da danışanla çoğu zaman birebir iletişim kurmak durumunda olan diyetisyenlerin empatik becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Bu çalışma Ankara ilinde çalışan diyetisyenlerin empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015 yılı Şubat-Haziran ayları içinde Ankara'da görev yapan ve çalışmada yer almayı kabul eden 175 diyetisyen oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak, Dökmen(1988) tarafından geliştirilen EEÖ (Empatik Eğilim Ölçeği), EBÖ (Empatik Beceri Ölçeği) ve Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen RÖE (Rosenberg Özsaygı Envanteri) kullanılmıştır. Ayrıca çalışmacı tarafından geliştirilen anket formu, katılımcıların demografik ve mesleki özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Diyetisyenlerin EEÖ medyan puanı 73 olarak bulunmuştur. EBÖ medyan puanı ise 133'dür. Diyetisyenlerin özsaygı ortanca puanlarının ise 32 olduğu görülmüştür. Kadın diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları 73 iken, erkeklerin 69 olarak saptanmıştır ($p<0.05$). Eğitim düzeyi arttıkça empatik eğilimin arttığı görülmüştür. Lisans mezunlarının EEÖ medyan puanı 73 iken doktora mezunlarının 77 puana sahip oldukları görülmüştür ($p<0.05$). Ölçek verileri çalışma alanlarına göre incelendiğinde hastane ve üniversite çalışanlarının aynı EEÖ puanına sahip oldukları görülmüştür (medyan=73). Hastane çalışanlarının EBÖ puanı 137 iken, üniversite çalışanlarının 127 olduğu görülse de istatistiksel önem görülmemiştir ($p>0.05$). Çalışmanın sonucunda diyetisyenlerin yüksek empatik eğilim sahibi olmalarına karşın empatik becerilerini kullanabilmede tam anlamıyla başarılı olamadıkları belirlenmiştir. Diyetisyenlerde var olan empatik eğilimin, empatik beceriye dönüştürülmesi için yapılacak empati ve iletişim eğitimleri, onların çalıştıkları alanlarda başarılarının yükselmesine katkıda bulunacaktır.

Anahtar kelimeler; diyetisyen, empati, empatik eğilim, empatik beceri, özsaygı

ABSTRACT

Yıldız A. Empathic tendency evaluation of dietitians working in Ankara. Başkent University, Faculty of Health Sciences, Department of Nutrition and Dietetics, Master Thesis, Ankara, 2016.

Empathy is one of the key elements of healthy communication. Dietitians have to have developed empathic skills in order to communicate face to face with the patients. This study was conducted to determine the empathic tendency levels of dietitians working in Ankara. The study was carried out in February-June of 2016 with 175 dietitians from Ankara who attended voluntarily. The Empathic Tendency Scale (ETS) and Empathic Skill Scale (ESS) which are developed by Dökmen (1988) and Rosenberg Self-Esteem Inventory (RSI) which is developed by Rosenberg (1965), were used to collect data in this study. In addition, a questionnaire was developed by there searcher to determine the demographic and occupational characteristics of the participants. EEO median score of Dietitians was found to be 73. The median score is 133 ESS. The median score of Dietitians of self-esteem was found to be 32. While female dietician ETS median scores 73, men has been identified as 69 points. The level of education increases, has been shown to also increase the empathic tendencies. While graduate degree dieticians' ETS median score is 73, PhD graduates have 77 points ($p<0.05$). When inventory data is analyzed according to the working area, hospital and university employees were found to have the same ETS points (median=73). While empathic skills scores of hospital staff is 137, although it is seen as having 127 points of university employees, it was not statistically significant ($p>0.05$). As a conclusion, it is evaluated that, despite having a high empathic tendency dietitian are not able to manage empathic skills. A series education program on empathy and communication skills will be beneficial for dietitians to built-up empathic skills and this will enhance the Professional success in work places.

Keywords; empathy, empathic tendency, empathic skills, self-esteem.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	x
ŞEKİL DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Empati Tanımı ve Tarihçesi.....	2
2.2. Empatik Eğilim ve Empatik Beceri.....	3
2.3. Empati Bileşenleri.....	4
2.3.1. Bilişsel empati.....	5
2.3.2. Duygusal empati.....	5
2.4. Aşamalı Empati Sınıflaması.....	5
2.4.1. Onlar basamağı.....	6
2.4.2. Ben basamağı.....	6
2.4.3. Sen basamağı.....	7
2.5. Empati ile Karıştırılan Kavramlar.....	7
2.5.1. Sempatı.....	7
2.5.2. Acıma ve özdeşim kurma.....	9
2.5.3. Sezgisel tanı.....	9

2.6. Empati ve İletişim.....	10
2.6.1. Sağlık alanında empatik iletişimin önemi.....	11
2.6.2. Diyetisyenlikte empatik iletişimin önemi.....	12
2.6.3. Empatik tepki örnekleri.....	13
2.7. Özsaygı.....	15
3. GEREÇ ve YÖNTEM	
3.1. Araştırma Yeri, Zamanı ve Örneklem Seçimi.....	17
3.2. Verilerin Toplanması.....	17
3.2.1. Empatik eğilim ölçeği.....	18
3.2.2. Empatik beceri ölçeği.....	18
3.2.3. Rosenberg özsaygı envanteri.....	19
3.3. Verilerin İstatistiksel Olarak Değerlendirilmesi.....	20
4. BULGULAR.....	22
4.1. Diyetisyenlerin Demografik Özelliklerine Göre EEÖ, EBÖ ve RÖE Puanlarının Karşılaştırılması.....	22
4.2. Diyetisyenlerin İletişim Becerilerine Göre EEÖ, EBÖ ve RÖE Puanlarının Karşılaştırılması.....	30
4.3. Diyetisyenlerin Mesleki Algılarına Göre EEÖ, EBÖ ve RÖE Puanlarının Karşılaştırılması.....	48
4.4. Diyetisyenlerin Demografik Özellikleri, İletişim Becerileri ve Mesleki Algıları ile EEÖ,EBÖ ve RÖE Arasındaki Korelasyonlar.....	54
5. TARTIŞMA.....	61

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar.....69

6.2. Öneriler.....76

7. KAYNAKLAR.....78

8. EKLER

EK 1:Etik Kurul Onayı.....88

EK 2:Anket Formu.....90

EK 3:Empatik Eğilim Ölçeği.....93

EK 4:Empatik Beceri Ölçeği.....94

EK 5:Rosenberg Özsaygı Envanteri.....99

SİMGELER ve KISALTMALAR

EE	Empatik Eğilim
EB	Empatik Beceri
EEÖ	Empatik Eğilim Ölçeği
EBÖ	Empatik Beceri Ölçeği
RÖE	Rosenberg Özsaygı Envanteri

ŞEKİLLER

Şekil

2.4. Empati Basamakları

2.5. Sempatı İle Acımanın Şeması

TABLÖLAR

Tablo

2.7.1. Özsaygı düzeylerine göre kişisel özellikler.....	16
4.1.1. Diyetisyenlerin cinsiyete göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	22
4.1.2. Diyetisyenlerin yaş gruplarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	23
4.1.3. Diyetisyenlerin medeni durumlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	24
4.1.4. Diyetisyenlerin sahip olduğu çocuk sayısına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	25
4.1.5. Diyetisyenlerin mezun oldukları okula göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	26
4.1.6. Diyetisyenlerin eğitim düzeyine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	27
4.1.7. Diyetisyenlerin çalışma alanlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	28
4.1.8. Diyetisyenlerin çalışma süresine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	29
4.2.1. Hastane çalışan diyetisyenlerin hastalarıyla iletişim kurabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	30
4.2.2. Üniversitelerde çalışan diyetisyenlerin öğrencileriyle iletişim kurabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	31
4.2.3. Hastane çalışan diyetisyenlerin hastalarını anlayabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	32
4.2.4. Üniversite çalışan diyetisyenlerin öğrencilerini anlayabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	33
4.2.5. Hastane çalışan diyetisyenlere hastalarının kendilerini rahatlıkla anlatabilme sıklığına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	34
4.2.6. Üniversite çalışan diyetisyenlere öğrencilerinin kendilerini rahatlıkla anlatabilme sıklığına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	35
4.2.7. Hastane çalışan diyetisyenlerin iş ortamında empatik davranabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	36
4.2.8. Üniversite çalışan diyetisyenlerin iş ortamında empatik davranabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	37
4.2.9. Hastane çalışan diyetisyenlerin hastaların duygu/düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	38
4.2.10. Üniversite çalışan diyetisyenlerin öğrencilerin duygu/düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	39

4.2.11. Hastane çalışanı diyetisyenlerin hasta yakınlarının duygu/düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	40
4.2.12. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin öğrenci yakınlarının duygu/düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	41
4.2.13. Hastane çalışanı diyetisyenlerin iş arkadaşlarının duygu/düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	42
4.2.14. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin iş arkadaşlarının duygu/düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	43
4.2.15. Hastane çalışanı diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu/düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	44
4.2.16. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu/düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	45
4.2.17. Hastane çalışanı diyetisyenlerin meslektaşlarının empatik davranabilme becerileri hakkındaki düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	46
4.2.18. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin meslektaşlarının empatik davranabilme becerileri hakkındaki düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	47
4.3.1. Hastane çalışanı diyetisyenlerin meslek seçim memnuniyetlerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	48
4.3.2. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin meslek seçim memnuniyetine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	49
4.3.3. Hastane çalışanı diyetisyenlerin kazanç memnuniyetlerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	50
4.3.4. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin kazanç memnuniyetlerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	51
4.3.5. Hastane çalışanı diyetisyenlerin iş değiştirme düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	52
4.3.6. Üniversite çalışanı diyetisyenlerin iş değiştirme düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları.....	53
4.4.1. Yaş ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	54
4.4.2. Medeni durum ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	54
4.4.3. Çocuk sayısı ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	55

4.4.4. Mezun olunan okul ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	55
4.4.5. Eğitim düzeyi ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	56
4.4.6. Çalışma süresi ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	56
4.4.7. Meslek algısı ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	57
4.4.8. İletişim becerileri ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar.....	60

1.GİRİŞ

Sağlık hizmetlerinin tüm basamaklarında olduğu gibi birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan sağlık personeli de halkla doğrudan, yüz yüze ilişki kurmak durumundadır. Kaliteli sağlık hizmetlerinin önemli öğelerinden birinin, sağlık personeli ile sağlık hizmetlerinden yararlananların arasındaki iletişim olduğu bilinmektedir. Bu nedenle sağlık personeli çok iyi iletişim becerileriyle donanmış olmalıdır (1,2).

Diğer insanlar tarafından anlaşılacak ve önemsenmek insanı rahatlatır ve kendini iyi hissetmesini sağlar. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Empatik beceri kişilerarası sağlıklı iletişim kurulmasında önemli bir role sahiptir (3,4).

Türk Dil Kurumu'nun kendini duygu ve düşüncede bir başkasının yerine koyabilme olarak tanımladığı empati, Türkçede "duygudaşlık" ya da "eş duyum" olarak adlandırılmaktadır (5-7).

Empati sağlıklı iletişimin temelini oluşturmaktadır. Hastaların duygularını ifade etmesini kolaylaştırmak ve anlamak için tüm sağlık çalışanları gibi diyetisyenlerin de empatik iletişim becerilerini geliştirmeleri gerekir. Diyetisyen ve hasta/danışan arasındaki uyum ve iş birliğinin sağlanması konusunda empatinin önemi çok büyüktür. Empatik bir diyetisyenin hasta veya danışanını daha iyi anlayacağı ve ona her anlamda daha yararlı olacağı aşikârdır.

Bu çalışma ile birlikte, diyetisyenlerin empatik eğilimleri ve empatik becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olacak verilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu verilerin diyetisyenlere yol gösterici, eğitimin etkinliğini artırıcı, hasta/danışan güvenini güçlendirici nitelikte olması hedeflenmektedir. Böylece diyetisyenler yalnızca hasta/danışan tedavisinde değil, hasta yakını ve diğer çalışanlarla olan iletişimlerini de başarılı bir şekilde yönetebileceklerdir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Empati Tanımı ve Tarihçesi

Empati, diğer bireylerle kurduğumuz ilişkilerde etkili olabilmemiz için gerekli sosyal yeteneklerden biridir (8).

Bugün kullandığımız empati teriminin kökeni Almanca "einfühlung" ve Yunanca "empathia" kelimelerinden günümüze gelmiştir. 1897'de Alman psikolog Lipps, einfühlung'u bir insanın kendisini karşısındaki bir nesneye -örneğin bir sanat eseri- yansıtmayı, kendini onun içinde hissetmesi ve bu yolla o nesneyi özümseyerek anlaması süreci olarak tanımlamıştır (9-11).

Eski Yunanca'dan gelen empathia terimi ise kelime kökeni olarak 'içini hissetme' demektir (8). Yunanca'da em "iç, içinde" ve pathia "duygu" anlamına gelmekte ve empathia "fiziksel etki, duygu ve özel ilgi" olarak kullanılmaktadır. 1909'da Titchener "einfühlung" terimini eski Yunanca'daki "empathia" teriminden yararlanarak, İngilizce'ye "empathy" olarak tercüme etmiştir. Böylece "empati" teriminin psikoloji ve psikiyatri literatürlerindeki yeri oluşmuştur (12).

Empatinin kökeninin bebekliğe kadar uzandığı öngörülmektedir. Goleman (8), doğumdan birkaç hafta sonra bebeklerin, başka birinin gözyaşlarından etkilenerek ağlamaya başladığını belirtmiştir. Bir yaştan sonra ise karşısındaki kişinin sıkıntısı olduğunu hissettiklerinde, onu daha iyi anlayabilmek için taklit yoluna başvurdıkları görülmüştür. Psikolojide 'motor mimikleme' olarak geçen bu durum Titchener'ın empati tanımlamasının gerçek karşılığıdır.

Bir insanın karşısındaki kişiyle empati kurabilmesi üç temel ögeye dayanmaktadır (12).

a) Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalı, bir başka deyişle o kişinin fenomenolojik alanına girebilmelidir. Psikolojide 'Fenomenolojik Yaklaşım' anlayışına göre, her birey gerek kendisini gerekse çevresini kendine özgü ve subjektif bir biçimde algılar. Eğer bir kişiyi anlamak istiyorsak dünyaya onun bakış açısıyla bakmalı, o kişinin rolüne

girebilmeliyiz. Girdiğimiz bu rolde de uzun süre kalmamalıyız. Aksi durumda empati kurmuş olmayız (13, 14).

b)Empati kurabilmemiz için karşımızdaki kişinin yalnızca duygularını ya da yalnızca düşüncelerini anlamış olmak yeterli değildir. Karşımızdaki kişinin duygu ve düşüncelerini anladığımızda, onu hem bilişsel hem de duygusal olarak algılamış oluruz. Bilişsel yönle karşımızdaki kişinin ne hissettiği, duygusal yönle ise karşımızdakinin hissettiğini hissedebilme durumu vurgulanmaktadır. Bilişsel ve duygusal empati birlikte yüksek düzeyde olursa, bireyin farkındalığı artar ve sağlıklı bir iletişim kurabilir (13-17).

c) Empatik sürecin son aşaması ise,empati kuran kişinin, zihninde oluşan empatik anlayışı karşısındakine iletmesi davranışdır. Karşımızdaki kişinin duygu ve düşüncelerini tam olarak anlasak bile bu durumu ona ifade edemezsek, empatik süreci tamamlamamış sayılırız. (13,14,18-20).

Golgstein ve Michaels (21) ise empatiyi üç basamakla açıklamışlardır;

1)Empati kurulacak kişinin rolüne girmek, dünyaya onun gibi bakmak ve onun duygularını yaşamak.

2)Sözsüz iletişim kurabilmek ve alt anlamları okuyabilmek.

3) Yargılamadan, içtenlikle iletişim kurabilmek.

2.2. Empatik Eğilim ve Empatik Beceri

Empati, empatik eğilim (EE) ve empatik beceri (EB) olmak üzere iki yönüyle ele almıştır. Empatik eğilim, empatinin duygusal boyutunu oluşturmakta ve bireyin empati kurma potansiyelini göstermektedir. Empatik beceri ise bireyin empati kurabilme durumunu ifade eder (22).

Empatik eğilim doğuştan gelen bir özellik olup kişiliğimizin bir parçasıdır ve yaşam boyunca bir miktar geliştirilebildiği kabul edilen empatik davranışta bulunma potansiyelimizdir (23, 24).

Empatik eğilim, empatinin duygusal boyutunu oluşturmaktadır ve doğuştan gelen bir kişilik özelliği olmasından ötürü değiştirilmesi çok güçtür. Empatik eğilimin geliştirilebilmesi uzun süreli eğitim gerektirir (25).

Empatik beceri ise günlük yaşamda empatik eğilimde bulunma ve empati iletişimini kurmak için gereklidir. Empatik beceri, bilişsel ve duygusal alanları içermektedir. Empatik eğilim ise daha çok duygusal öğeler içerir (24, 26).

2.3.Empati Bileşenleri

Günümüzde empati denildiğinde akla ilk gelen isimlerden Rogers (27) empatiyi, bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun gözüyle bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini hissetmesi ve bunu karşısındakine iletmesi süreci olarak tanımlamıştır.

Bu süreç duygusal, moral, bilişsel ve davranışsal olmak üzere dört boyutu içermektedir.

Duygusal boyut; bir kimsenin duygularını hayal ederek hissetmektir.

Moral boyut; karşımızdakinin duygularını anlayabilmek için gerekli olan kişisel motivasyondur.

Bilişsel boyut; diğer kimselerin duygularını anlayabilme yeteneği ile birlikte entelektüel ve analitik becerilerimizi kapsar.

Davranışsal boyut; aktif dinleme, kritik yapabilme gibi iletişim becerilerimizi kapsar (25,28,29).

Empati terimi, kişiler arası ilişkiler ve iletişim becerileri konusunda önemli rol oynayan bir kişilik özelliğini ifade eder. Empatiyi hissetmek, başkalarının deneyimlerini anlamaktan geçer.Bu durum bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenleri içerir.Empatinin bileşenleri konusundaki görüşler farklılık gösterse de, günümüzde en yaygın kabul gören görüş, empatinin bilişsel ve duygusal öğelerden oluştuğudur (30, 31).

2.3.1. Bilişsel empati

Hojat (32), empatiyi bilişsel bir nitelik olarak tanımlamıştır. Bu özellik, hastanın deneyimlerini, problemlerini, bakış açısını anlamayı ve yardım etme niyetinde olan bir iletişim yeteneğini gerektirir.

Bilişsel empati bireyin karşısındaki kişiyle aynı duyguları yaşamadan, karşıdaki kişinin rolüne girerek onun duygularını anlayabilmesidir (33). Ancak bu boyutta kişinin diğer kişiyi anladığını paylaşması gerekli değildir (34).

Başka bir ifadeyle bilişsel empati diğer kişinin duygusal durumunu doğru olarak değerlendirme, olayları onun bakış açısından değerlendirebilme anlamına gelmektedir ve bireylerin sosyal işlevselliğinde etkili bir unsurdur (35).

2.3.2. Duygusal empati

Duygusal empati, diğer kişinin yaşadığı duyguyu hissedebilme ve onun duygusal durumuna en uygun tepkiyi verebilme anlamına gelmektedir (34).

Guttman'a (36) göre ise, diğer kişinin hislerine sempati ile yaklaşarak, onun hisleri ile derin bir şekilde ilişki kurmak duygusal empati olarak tanımlanmaktadır.

Duygusal empati, bireyleri dış çevreye karşı daha fedakarca davranma konusunda güdülemektedir ki bu durum ahlaki gelişim açısından da oldukça önemlidir. Bilişsel empatiden farklı olarak bebeklerde dahi duygusal empati duyarlılığı olduğu görülmüştür (35).

2.4. Aşamalı Empati Sınıflaması

Empatide, "ya hep ya hiç" diye bir durum söz konusu değildir. Empatik tepkiler "tamamen başarılı veya tamamen başarısız" olarak nitelendirilemez. Farklı kişiler, farklı zaman ve ortam gibi değişken faktörler, empatik tepkinin boyutunu değiştirecektir. Bu düşünceden hareketle, bazı araştırmacılar empatik tepkileri, başarısızdan başarılıya veya başka bir ifadeyle etkisizden etkiliye doğru sıralamışlardır (37)

Dökmen'in (12,37) aşamalı empati sınıflamasına göre, onlar basamağı, ben basamağı ve sen basamağı olmak üzere üç temel empati basamağı vardır.

		SEN BASAMAĞI	<i>Senin sorunların karşısında sen ne düşünüyor ve ne hissediyorsun?</i>
		BEN BASAMAĞI	<i>Senin sorunların karşısında ben ne düşünüyor ve ne hissediyorum?</i>
ONLAR BASAMAĞI	<i>Senin sorunların karşısında onlar (toplum) ne düşünüyor ve ne hissediyor?</i>		

Şekil 2.4.Empati basamakları

2.4.1.Onlar basamağı

Empatik tepki veren kişi, o ortamda bulunmayan üçüncü şahısların görüşlerini dile getirmektedir; ya genellemeler yapar ya da atasözleri kullanır (12,37).

2.4.2. Ben basamağı

Bu basamaktaki kişi benmerkezcidir; kendisine sorunu anlatan kişinin duygu ve düşüncelerine eğilmek yerine, sorun sahibini eleştirir; ya ona akıl verir ya da kendinden söz etmeye başlar (12,37).

2.4.3. Sen basamağı

Empatik tepki veren kişi, karşısındakinin rolüne girer, olaylara o kişinin bakış açısıyla bakar (12,37).

Dökmen (12,37), bu üç temel empati basamağını kapsayacak şekilde on altı empati basamağı oluşturmuştur. Bu basamaklar sırasıyla en kalitesiz empati basamağından en kaliteli empati basamağına kadar uzanmaktadır ve şu şekilde sınıflandırılmıştır;

1-Senin problemin karşısında başkaları ne düşünür ve ne hisseder

2-Eleştiri

3-Akıl verme

4-Tişhis

5-Bende de var

6-Benim duygularım

7-Destekleme

8-Soruna eğilme

9-Tekrarlama

10-Derin duyguları anlama

Bu basamaklardan 1.basamak 'Onlar Basamağı'na, 2.,3.,4.,5. ve 6. basamaklar 'Ben Basamağı'na 7.,8.,9., ve 10.basamaklar ise 'Sen Basamağı'na aittir. 1.basamaktaki tepki kalitesi en düşük, 10. basamaktaki tepki ise kalitesi en yüksek tepkidir. Gerçek anlamda empatik sayılabilecek tepkiler ise son dört basamakta yer almaktadır (12,37).

2.5. Empati İle Karıştırılan Kavramlar

2.5.1.Sempati

Murphy (38), çocuklarda sempatinin zor durumdaki kişiye yardım etme,

üzüntü nedenlerini ortadan kaldırmaya çalışma, bu duruma sebep olanı cezalandırma ya da bir büyüğüne şikayet etme şeklinde görülebildiğini belirtmiştir.

Eski Yunanca'dan gelen "sympatheia" sözcüğünden, İngilizce'ye "sympathy" olarak aktarılan terimin kelime anlamı, birisiyle birlikte acı çekmektir (syn=ile;pathoz=acı çekme). Günümüzde psikolojik danışma alanında sempati, empati kavramının yanlış anlaşılmasını önlemek amacıyla inceleme konusu yapılmaktadır (12, 39).

Empati ve sempati kavramları sıklıkla karıştırılmaktadır. Bir insana sempati duyduğumuzda, o insanın duygu ve düşüncelerinin aynısına sahip oluruz. Oysa empatide karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini anlamak esastır. Sempatide karşımızdaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlamak değil "yandaş" olmak esastır. Empati kurduğumuzda ise karşımızdaki kişiyle aynı duyguları ve görüşleri paylaşmamız gerekmez sadece onun duygularını ve düşüncelerini anlamaya çalışırız. Empatide karşımızdakini anlamak, sempatide ona hak vermek söz konusudur. Sempati duyan kişi, zor durumdaki bireyi teskin etme çabası içindedir ve eğer bunu başaramazsa suçluluk duygusu yaşar (12, 13, 40-42).

Sempati subjektiftir, empati daha objektif gözlem yapar. Empatide kişi asla kendi kimliğini kaybetmez. Empati sürecinde karşıdaki kişiye ulaşırken, sempatide o kişiden uzaklaşırız. Empati bir bilme ve anlama yöntemi,sempati ise bir bağlantı kurma yöntemidir (43).

Empati karşımızdakine verdiğimiz, bir diğerine yönelik tepkidir. Kendi deneyim, duygu ve düşüncelerimizi bu sürece dahil edersek empatik bir tepki verememiş oluruz. Empatik tepki diğerini anlama odaklıdır (44).

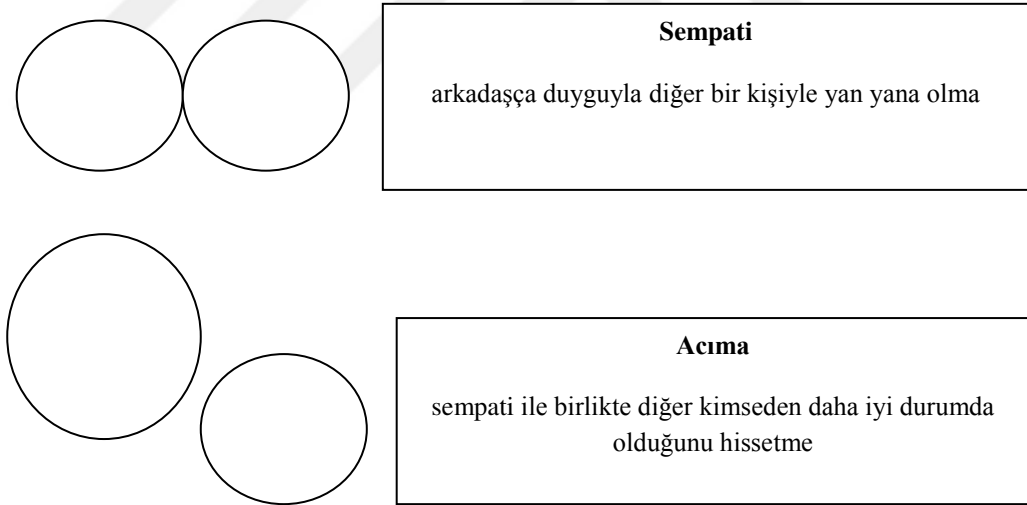
Empatik cümleler, "...hissediyor olmalısın" şeklinde sen vurgusu taşır. Sempatik cümlelerde ise "ben" ve "benim" duygusu yaşanır. Örneğin yakınıni kaybetmiş birine "Bunu duyduğuma çok üzıldüm." dediğimizde sempatik, "Bu senin için çok zor olmalı" dediğimizde empatik bir tepki vermiş oluruz (45, 46).

2.5.2. Acıma ve özdeşim kurma

Acıma ve özdeşim kurma empati ile sıklıkla karışan kavramlardır. Acıma bir bakıma üzüntünün paylaşımıdır ve bu açıdan sempatinin bir biçimi olarak görülebilir. Ancak sempatide yandaşlık esasken, acımada hiyerarşik bir durum söz konusudur. Bir kimseye acıdığımızda onun içi üzülr ve kendimizi ondan daha şanslı ve üstün hissederiz (39).

Özdeşimde iki kişi aynı benliği paylaşmaktadır. Kişi kendisini karşısındakiyle bir tutar, aynı değer, tutum ve davranışları benimserler. Empatide ise iki ayrı benlik birlikte var olmaktadır. Özdeşim kuran birey kendi özgün kimliğinden sıyrılmıştır. Bir başka ifadeyle özdeşim, diğer kişi ile kuvvetli bir duygusal bağ oluşturmak için diğeri gibi olma isteğidir (7).

Davis (39), sempati ve acıma durumunu aşağıdaki gibi şematize etmiştir.

Şekil 2.5. Sempati İle Acımanın Şematize Edilmesi (39)

2.5.3. Sezgisel tanı

Empati ve sezgisel tanı birbirine zıt kavramlardır. Sezgisel tanıda karşıdaki bireyi gözlemlene, bu gözlem sonuçlarını yorumlama söz konusudur. Amaç değerlendirme yapmaktır. Empatide ise aksine her türlü değerlendirmeden kaçınılmaktadır (47).

2.6. Empati ve İletişim

İletişim kavramının kökeni, Latince 'de bölüşmek, paylaşmak anlamına gelen 'communis' kelimesine dayanmaktadır.İletişim kısaca, “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci” olarak tanımlanabilir. Genel anlamda, iletişimin gerçekleşmesi için gerekli olan şey iki sistemin var olmasıdır. Nitelikleri ne olursa olsun, iki sistem arasındaki bilgi alış verişi “iletişim” olarak adlandırılmaktadır (12).

İletişimin önemli bir ögesi olan empatik yaklaşımın iş ortamındaki etkileşimin kalitesini yükselttiği, daha etkin ve kaliteli hizmet sunma konusunda yardımcı olduğu bilinmektedir (48,49).

Empatik iletişimin ilk adımı empatik dinlemedir. Empatik dinlemede, kişiyi anlamaya çalışmak birinci plandadır. Bu şekilde karşıdaki kişinin söylediği sözlerin hangi deneyimleri ve öğrenimleri dile getirdiğini, kişinin kendisini nasıl hissettiğini,dünyayı ve kendisini nasıl gördüğünü anlamak mümkün olabilir (24,50).

İnsanların duygularını anlayabilmek kimi zamanlarda gerçekten zordur. Kendilerine sorduğumuzda ne hissettiklerini sıklıkla söylemek istemezler ya da isteseler bile çoğu kez gerçek duygularını kendileri de bilemezler. Bu kişilerin, gerçek anlamda ne hissettiklerini, o anda nasıl bir duygu içinde olduklarını yüz ifadelerine, beden dillerine bakarak anlamaya çalışırız. Jest, mimik, davranış, ses tonu gibi birtakım sözel olmayan ifade biçimlerine de dikkat ederek kişilerin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmamız gerekir (24,51,52).

Kişiler arası ilişkilerde gönderilen iletilerin duygusal yönü ve içeriğiyle algılanması ve anlaşılması empatik iletişimin önemli bir parçasıdır. Karşımızdakinin konumunu, içinde bulunduğu şartları dikkate almadan gönderdiğimiz mesajlar, karşı tarafta istenen etkiyi oluşturmaz ve beklenen geri-bildirimi alamayız. Empatik iletişimde, kişi aldığı mesajı içselleştirir ve vereceği cevapla karşıdaki bireye yardımcı olmayı hedefler. Cüceloğlu içselleştirmeyi, “İletişim durumlarında karşıdakinin gösterdiği sosyal dış dünyayı görürüz; oysa o yüzün ardında başka bir öznel iç dünya vardır ve mesajın gerçek anlamı bu iç dünyada oluşur.” şeklinde ifade etmiştir(53, 54).

2.6.1. Sağlık alanında empatik iletişimin önemi

Anlaşılmak insanın temel gereksinimlerinden biridir ve bireyi doğru bir şekilde anlamak empatik beceriyle ilişkilidir (25,55).

Bir hasta ve sağlık profesyoneli arasındaki klinik görüşme, medikal bakımın merkezi faaliyetlerinden biridir. Empati (eş duyum), hasta bakımının temel bileşenlerindendir (56). Sağlık profesyonelinin temel görevlerinden birini, hastanın ihtiyaçlarını, duygularını ve mevcut durumunu anlamak oluşturur. Empati bu anlayışın temelidir (57).

Danışanların kim olduğuna, ne dediklerine ve davranışlarına bakılmaksızın sadece birey oldukları için değerli olduklarının onlara iletilmesi önemlidir. Danışana karşı gerçek, samimi, net ve tutarlı bir tavır sergilendiğinde, karşılıklı güven duygusu oluşmakta, danışanların gizli kalmış duygu ve düşünceleri aydınlanmaktadır (58-61).

Klinik empati, bir bireyin kendine özgü durumuyla (perspektif, görüş, fikir, duygu) karşısındaki kişiye yardımcı olabilecek iletişim becerisi yeteneği olarak tanımlanır (28). Bu nedenle empati kurabilmek, sağlık profesyonelinin iletişim becerilerine dayanmaktadır (62,63).

Empati hasta merkezli iletişimin ana unsurudur (62,64,65). Farklı sağlık sistemleri politikaları ve eğitim hedeflerine yönelik kurslarda, sağlık meslek grubundaki bireylerin empatik yaklaşıma sahip olmalarının önemi vurgulanmıştır (66). Hasta ve sağlık profesyoneli arasındaki empati hem ilişkiyi güçlendirir, hem de iki tarafın da memnuniyetini artırır (67-69).

Empatik bir ilişki durumunda hasta savunmacı bir tavır takınmaz ve kendisiyle ilgili gereksinimlerini çok daha kolay ifade eder (28,70).

Empatik bir iletişim kurulduğunda iyileşme hızı ve hasta memnuniyeti artar, tedavi ve bakımın olumsuz sonuçları ve anksiyete azalır. Hasta iletişimde daha etkin bir boyuta geçtiği için sağlık personeliyle olan uyumunda da artış olur. Erken taburcu olarak daha kısa sürede üretken olan bireyin mutluluğu artarken ekonomik kazancı da artmış olur (65,71-74). Ayrıca hastalar, uzmanların empatik olmasına da bilgili ve yetkin olmaları kadar önem vermektedir (75,76).

Tıp, hemşirelik, psikoloji gibi alanlarda hasta-danışan ilişkilerinde empatinin rolünü inceleyen oldukça geniş ve büyümekte olan bir literatür vardır. Empatinin diyet danışmanlığında da etkin bir rolü olmasına karşın, empatik iletişimin önemi, beslenme/diyetetik öğrencilerinde ve diyetisyenlerde empatik iletişimin geliştirilebilmesine ilişkin sınırlı sayıda literatür bulunmaktadır (77- 80)

Sağlık alanında empati, tüm ilişkileri kolaylaştırmak adına önemli bir unsur olmasına rağmen, sağlık çalışanlarının beklentinin altında empatik olabildikleri belirtilmektedir. Özellikle hastalar olumsuz, uygunsuz bir tavır içinde olduklarında empati kurmak daha da güç olmaktadır. Ancak hasta bu tutumunun farkında olmayabilir ya da sosyo-ekonomik durum, özgüven zafiyeti, kendine saygısının kalmaması gibi nedenlerle bu tavırda olabilir. Sağlık çalışanlarının bu durumu göz önünde bulundurmaları gerekir (81).

2.6.2. Diyetisyenlikte empatik iletişimin önemi

Empatik bir diyetisyen, diyetle uyumu kolaylaştırmak adına danışanıya sıcak, samimi ve güvenilir bir ilişki kurmalıdır. Etkili diyet danışmanlığı için, diyetisyenle sürekli bir iletişim halinde olunmalı ve diyetisyen danışanının yeni beslenme davranışları kazanmasına yardımcı olmalıdır. Glanz(82) tarafından diyetisyen etkinliği ve hasta uyumu üzerine yapılan bir çalışmada 'insan odaklı' çalışmanın 'strateji odaklı' çalışmadan daha olumlu sonuçlar verdiği saptanmıştır. İlave hastalar ile olan etkileşimin, hasta memnuniyetini ve sağlık adına olumlu davranışları artırdığı da görülmüştür (77).

Klinik diyetisyenleri hasta bakımı ve beslenme danışmanlığı üzerine çok fazla zaman harcamaktadırlar. Beslenme danışmanlığında kişilerin beslenmeyle ilgili sorunları üzerine yoğunlaşmakta, onların beslenme tutum ve davranışlarının geliştirilmesi ve değiştirilmesi yönünde uğraş vermektedirler. Bu alanda başarılı olabilmek için beslenme bilgi düzeyi kadar insan davranışı üzerine de bilgi sahibi olmak gerekir. Dolayısıyla, etkili bir beslenme danışmanlığı için temel psikoloji bilgi düzeyinin de eğitim kadar önemli olduğu unutulmamalıdır. Kişinin beslenme öyküsü alınmadan önce, diyetisyenle danışan arasında güvene dayalı bir ilişki kurulması, sonuçları olumlu yönde etkileyecektir. Yeterli bir sonuç alınabilmesi, danışmanın

hastayı dinleme, empati kurma, ve o kişinin arzu ve isteklerini anlama gücüne bağlı olarak değişmektedir. Bir başka deyişle, başarılı bir süreç için diyetisyenin ve danışanın karşılıklı olarak birbirlerine saygı duyması ve birbirlerini kabul etmesi gerekir (77,83,84).

Sağlık profesyoneli olarak, diyetisyenler danışanlarının sıkıntı ve stresleriyle yüz yüze gelmektedir. Diyetisyenler problemi olan kişiyi dinlerken, duygu karmaşası yaşayabilir. Sağlıklı bir empatik ilişki kurulamadığında, diyetisyen kendisini, suçlu, sinirli, huzursuz, tedirgin, çaresiz ve bunalmış hissedebilir. Bir başka deyişle empatik ilişki yerine sempatik ilişki ön plana çıkmış demektir. Danışanına gerçek anlamda yardımcı olmak isteyen bir diyetisyen duygusal tarafını kontrol edebilmelidir. Aksi takdirde diyetisyen kendi gerçek duygularını anlamakta da zorluk çekebilir ve etkin bir yardım için yeteneklerini ön plana çıkaramamış olur (85).

2.6.3. Empatik tepki örnekleri

Empatinin farklı düzeylerde olduğu bilinmektedir. Birey, karşısındaki kişinin sorunu karşısında gerçek anlamayı başaramaz, tepkisiz kalabilir veya kısmi olarak onun duygu ve düşüncelerini anlar ya da danışanın anlattıklarından O'nun bile farkına varamadığı bazı çıkarımlarda bulunabilir (86).

Aşağıdaki örnekte bir durum karşısında verilen 4 farklı cevap, empati düzeylerindeki farkı göstermektedir;

Hasta: Bütün hafta boyunca kilo kaybetmek ve diyetime sadık kalmak konusunda ciddi bir efor harcıyorum. Ancak hafta sonları yalnız kaldığımda kendimi yalnız ve mutsuz hissediyorum. Bu durumla ancak yemek yiyerek başa çıkabiliyorum.

1.Tepki: (anlayış göstermemekte) Yemek yemekle kendini iyi hissettiğine dair hiçbir gösterge yok, yemek sana hiçbir şekilde yardımcı olmaz.

2.Tepki: (duygu ve düşünceleri kısmi anlayış) Bu durum senin için gerçekten zor olmalı.

3.Tepki: (duygu ve düşünceleri tam olarak anlama) Hafta sonu kendinle baş başa kaldığında kendini iyi hissetmiyorsun ve hafta içi diyetine gösterdiğin özeni devam ettiremiyorsun. Bu durum da sende yeme isteği doğuruyor.

4.Tepki: (hastanın farkında olmadığı bazı duygu ve düşünceleri anlama) Bu durumun seni üzdüğünü anlıyorum. Yalnızlığın ve kendini iyi hissetmek için yeme isteğinden bahsettiğinde çok daha sessiz konuşuyorsun (85).

Üçüncü seçenekte, diyetisyen hastanın söylediklerini kendi sözcükleriyle tekrar ifade etmiş, dördüncü seçenekte ise hastanın duygularına yönelerek ses tonundan çıkarımda bulunulmuştur. Derin bir empatik iletişim, son örnekte olduğu gibi diğer kişinin mevcut farkındalığının ötesinde ne olduğuna dair bir fikir verir. Empati düzeyi hastayla geçirilen süreye ve aradaki ilişkinin gücüne bağlı olarak değişebilir. Empatik tepkiler pratikle de geliştirilebilir. Empatik ilişkinin ilk aşamasında diyetisyen 'doğru' cevabı verme arzusundadır. Ancak empatik davranabilmek doğru yanıt verebilmekten çok daha ötesidir. Karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmek ve bunu ona hissettirebilmek önemlidir. Bunun için gerekli olan yetenek de tecrübeyle edinilecektir (85).

Biltz ve Derelian (87) tarafından diyetisyenlerin danışanlara olan davranışını geliştirmek için bir program düzenlenmiştir. Program 2'şer saatlik 8 oturumdan oluşmaktadır. Uygun ve doğru bir danışmanlıkla, hastanın davranışı üzerinde nasıl etkili olunabileceği konusunda eğitimsel deneyimler üzerinde durulmuştur. 30 diyetisyen kursa katılmış, 90 diyetisyen kontrol grubu olarak alınmıştır. Eğitim seminerlerine katılan diyetisyenlerin, kontrol grubuna göre önemli ölçüde daha olumlu tutum ve davranışlarda bulundukları görülmüştür (77,82).

2.7. Özsaygı

"Benlik" tanımına ilişkin birden fazla kavram oluşundan ötürü literatürde özsaygıya ilişkin çok fazla tanım yapılmaktadır. Bu tanımların 'benlik kavramı', 'ideal benlik' ve 'benlik imajı' kavramlarından oluştuğu bilinmektedir (88). Plummer (89), benlik kavramını, sahip olduğumuz içsel imaj olarak tanımlamıştır.

Benlik kavramı; karakterimizi, tutum ve davranışlarımızı, inançlarımızı ve yeteneklerimizi kapsayan benlik imajımızdır (89).

Benlik imajı; kişinin kendi farkındalığına işaret eder. Yani kişinin kendisini fiziksel ve zihinsel olarak nasıl ve nerede gördüğünü, kendisi ile ilgili düşüncelerini ifade eden bir kavramdır (90,91).

İdeal benlik; kişinin benliğinde ulaşmak istediği noktadır (88).

Özsaygı da benlik kavramı ile ilişkilidir ve bireyin kim olduğu (benlik kavramı) ile kim olmak istediği (ideal benlik) arasındaki farka ilişkin duygularını değerlendirmesi olarak tanımlanır (92).

Özsaygıyla ilgili en çok kabul gören tanımlardan biri Coopersmith tarafından yapılmıştır. Coopersmith'e (93) göre özsaygı, kişiliğin önemli bir boyutudur ve bireyin kendisini yetenekli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılama derecesi şeklinde tanımlanmıştır (94).

Özsaygının kişilik özellikleri yakından ilişkili olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Özsaygının, kişiliğin beş ana boyutunu oluşturan; dışadönüklük, uyumluluk, dürüstlük, duygusal istikrar, yaşamaya açıklık boyutları ile ilişkileri incelenmiş ve kişilik özellikleri ile yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (95, 96).

Douglas (97), özsaygı düzeyleri yüksek ve düşük olan kişilerin özelliklerini aşağıdaki gibi karşılaştırmıştır.

Tablo 2.7.1. Özsaygı düzeylerine göre kişisel özellikler

Düşük Özsaygı	Yüksek Özsaygı
Başkalarını eleştirir.	Herkesi olduğu gibi kabul eder.
Kötümserdir.	İyimserdir.
Var olan koşullar hakkında şikayet eder.	Var olan koşulları gözden geçirir.
Asabidir.	Nadiren öfkelenir.
Hiçbir zaman yeterli zamanı, parası v.s yoktur.	Hayatını pozitif bir şekilde planlar.
Başkalarından gelen yardımı reddeder.	Yardım istemese bile, gelen yardımı memnuniyetle karşılar.
Kendisini ve başkalarını suçlar.	Kendisini ve başkalarını suçlamaz.
Katı ve değişmez kuralları vardır.	Kuralları daha esnektir.
Alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıkları daha kolay edinir.	Oto-kontrolü daha yüksektir.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Yeri, Zamanı ve Örneklem Seçimi

Araştırma, Ankara ilinde çalışan diyetisyenler üzerinde yapılmış ve diyetisyenlerin empatik eğilimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, empatik eğilim düzeyinin, çalışma yeri, çalışma yılı, cinsiyet vb. faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterip göstermediğini sorgulayan tanımlayıcı bir çalışmadır.

Araştırmanın örneklemini 2015 yılı Şubat-Haziran ayları içinde Ankara'da görev yapan ve çalışmada yer almayı kabul eden diyetisyenler oluşturmuştur. Diyetisyenler çalışma yerlerine göre sınıflandırılmış olup, hastane çalışan diyetisyenlere 173 anket, üniversitelerde akademisyen olarak görev yapan diyetisyenlere ise 116 anket, çalışmacı tarafından ulaştırılmıştır. Çalışma, gönüllülük esasına dayandığı için, dağıtılan anketlerin tamamına ulaşamamış olup, çalışma sonunda 175 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Bu sayının 110'u hastanelerde çalışan diyetisyenlerden gelen anketlerden, 65'i üniversitelerde akademisyen olarak çalışan diyetisyenlerden gelen anketlerden oluşmaktadır.

Araştırma, Başkent Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 17.12.2014 tarih ve 14/128 sayılı kararı (Ek-1) ile uygun görülmüştür.

3.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada kullanılacak anket formu dört bölümden oluşmuştur.

Birinci bölümde, çalışmaya katılan diyetisyenlerin eğitim düzeyleri, çalışma öz geçmişleri, halen çalışmakta oldukları bölümler ve meslek algılarına yönelik sorulardan oluşan "Kişisel Bilgiler Formu" (Ek-2), ikinci bölümde "Empatik Eğilim Ölçeği" (Ek-3), üçüncü bölümde "Empatik Beceri Ölçeği" (Ek-4) ve dördüncü bölümde "Rosenberg Özsaygı Envanteri" (Ek-5) yer almaktadır.

Anket formu, araştırmacı tarafından çalışmaya dahil edilen diyetisyenlere iletilmiş olup, anket hakkında sözel bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılara belli bir süre (7-10 gün) tanınmış ve bu süre sonunda gönüllü katılımcıların anketleri

araştırmacı tarafından tekrar toplanmıştır. Anketler dağıtılmadan önce hastane ve üniversitelerdeki yetkili birimlerden gerekli izinler alınmıştır.

3.2.1. Empatik eğilim ölçeği

Dökmen (37) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeğinin amacı, kişilerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmektir. 20 maddeden oluşan ölçek likert tipi olarak hazırlanmıştır. Maddelerin yarısı, bireylerin “evet” deme eğilimlerini dengelemek için negatif anlamı yazılmıştır. Bireyler maddelerdeki görüşe ne derece katıldıklarını her bir maddenin yanında verilen, “1-5” arasında değişen değerlerden birini işaretleyerek belirtmektedirler. Bireylerin işaretledikleri sayılar o maddeye ilişkin puanları oluşturmakta, negatif anlamı ifadeler tersten puanlanmaktadır. Olumlu ve tersten değerlendirilerek elde edilen toplam puan deneklerin empatik eğilim puanlarını ifade eder. Puanın yüksek olması empatik eğilimin yüksek olduğunu, düşük olması ise empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir.

Ölçeğin güvenilirliği, Dökmen (37) tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna üç hafta arayla iki defa Empatik Eğilim Ölçeği uygulanarak bulunmuştur. Bu uygulamadan elde edilen ölçeğin güvenilirliği 0.82'dir. Ölçeğin araştırma grubu için cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliliğinin saptanmasında, Dökmen (37) tarafından 24 kişilik bir gruba Empatik Eğilim Ölçeği ve Edwards Kişisel Tercih Envanterinin “Duyguları Anlama” bölümü uygulanmış, benzer ölçekler katsayısı 0.68 olarak hesaplanmıştır (98).

3.2.2. Empatik beceri ölçeği

Dökmen (37) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği-B formu günlük yaşamla ilgili kısa paragraflarla ifade edilmiş altı ayrı durumdan oluşmaktadır. Verilen her bir durumun altında, bu durumdaki kişiye söylenebilecek birer cümlelik 12 tepki cümlesi yer almaktadır.

Günlük yaşamla ilgili verilen her bir durum için 12 empatik tepki, toplam 72 empatik tepki yazılı olarak deneğe sunulmaktadır. Bireylerin 12 tepki cümlelerinin içinden birinci önemli, ikinci önemli, üçüncü önemli ve dördüncü önemli tepkileri

bulmaları istenmektedir. Ölçekte toplam 6 tane ilgisiz tepki bulunmaktadır. Bu tepkiler, bireylerin dikkatini kontrol etmek amacıyla ölçekte yer almaktadır.

Bireylerin her bir probleme ilişkin seçtikleri 4 tepki puanlanmakta ve testin tamamından yani toplam 24 tepkiden aldıkları toplam puan dikkate alınmaktadır. Puanın yüksek olması empati becerisinin yüksek olduğunu, düşük olması ise becerinin düşük olduğunu göstermektedir. Eğer denek, durumlara ilişkin belirlenen ilgisiz tepkilerden bir tanesini bile seçerse, ölçeği yeterince okumadığı gerekçesiyle formu değerlendirmeden çıkartılmaktadır.

Ölçeğin güvenirliği, Dökmen (37) tarafından, 64 kişilik bir gruba üç hafta arayla iki defa uygulanarak bulunmuştur. Bu iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki ilişki ise 0.91'dir. Yapılan araştırmada cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur (99).

Ölçeğin geçerliliği, Dökmen (37) tarafından Empatik Beceri Ölçeği-B formu, klinik psikoloji ve psikolojik danışmada en az yüksek lisans derecesine sahip 14 kişilik bir gruba ve psikoloji eğitimi almamış 14 kişilik bir başka yüksek tahsilli gruba uygulanarak bulunmuştur. Sonuçta birinci grubun tüm üyelerinin 7. ile 10. basamaklar arasında empatik tercihte bulundukları, ikinci grubun empatik tercihlerinin ise 2. ile 8. basamaklar arasında dağıldığı görülmüştür. İki grubun empatik beceri puanları arasında anlamlı farklılıklar olduğu ortaya konmuş ve ölçeğin ölçme geçerliğine sahip olduğu ifade edilmiştir ($t=6.77$, $ss=26$, $p<0.001$) (99).

3.2.3. Rosenberg özsaygı envanteri

Rosenberg Özsaygı Envanteri, Morris Rosenberg tarafından 1963 yılında geliştirilmiştir. Özsaygı düzeyini ölçen ilk 10 maddelik kısmı, çok doğru, doğru, yanlış, çok yanlış şeklinde seçenekleri olan, 4'lü likert tipi bir derecelendirme ölçeğidir (100).

Asıl ölçek 63 maddeden oluşmakla birlikte, günümüzde yapılan pek çok araştırmada özsaygıyı ölçmek için ilk 10 maddenin kullanılmaktadır. Bu araştırmada da ölçeğin ilk 10 maddesi kullanılmıştır. Ölçekte tepki genellemesini önlemek

amacıyla olumlu ve olumsuz ifadeler içeren sorular mevcuttur. Puanlamada 1., 2., 4., 6., ve 7.sorular için '*çok doğru*' 4, '*doğru*' 3, '*yanlış*' 2 ve '*çok yanlış*' seçenekleri 1 puan almaktadır. Aksine 3, 5, 8, 9 ve 10 numaralı maddelerde ise '*çok doğru*' 1, '*doğru*' 2, '*yanlış*' 3 ve '*çok yanlış*' seçenekleri 4 puan almaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 10 ile 40 arasında değişmektedir. Alınabilecek en yüksek puan 40'dır ve yüksek özsaygı düzeyini işaret etmektedir. Düşük özsaygı düzeyi 10-20 puan, orta özsaygı düzeyi 20-30 puan, yüksek özsaygı düzeyi ise 30-40 puan aralığında yer almaktadır (100).

Rosenberg Özsaygı Envanteri, Çuhadaroglu (101) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Öncelikle dil geçerliği sağlanan ölçeğin güvenirlik ve geçerlik işlemleri, test-tekrar test güvenirliğinde alt testler için elde edilen güvenirlik katsayılarının .46-.89; Belirti Tarama Listesi'nin (SCL-90R) alt testleri ile yapılan ölçüt bağımlı geçerlik korelasyonlarının ise .45-.70 arasında değiştiğini göstermiştir. Ayrıca, normal ve psikiyatrik hasta gruplarından elde edilen ortalama benlik saygısı puanları, normal grup lehine anlamlılık taşımış ve bulgular kuramsal yapı geçerliğini desteklemiştir (102, 103).

3.3.Verilerin İstatistiksel Olarak Değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda toplanan verilerin kategorik ve sayısal olmasına bağlı olarak tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Kategorik değişkenler sayı (S) olarak, sayısal değişkenler ise ortalama, standart sapma (SS), medyan, alt-üst değerler olarak ifade edilmiştir. Nicel verilerin normal dağılıp dağılmadığı 'Kolmogorov-Smirnov Testi' ile incelenmiştir. İki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik hipotez testinin varsayımları sağlanmadığı için medyan (ortanca) değerlerinin karşılaştırıldığı 'Mann-Whitney-U Testi' üç ve daha fazla grubun medyan değerlerinin karşılaştırılmasında ise 'Kruskal-Wallis Testi' kullanılmıştır. Bu test sonucunda farklılığı yaratan grubu saptamak için 'Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U' testi kullanılmıştır. Bonferroni düzeltmesi 4 grup için $\alpha=0.006$ ve 3 grup için $\alpha=0.017$ olarak alınmıştır. Sayısal (nicel) değişkenler arasındaki korelasyon katsayısı ve istatistiksel önemliliği 'İki Yönlü Pearson Korelasyon Analizi' ile hesaplanmıştır. Değişkenlerden biri kategorik, diğeri nicel olduğunda ise 'Point-Biserial Korelasyon Analizi' kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel

değerlendirilmesinde SPSS21.0 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı kullanılmıştır. Bütün hipotez testlerinin analizlerinde önemlilik düzeyi $p \leq 0.05$ alınarak değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Diyetisyenlerin Demografik Özelliklerine Göre EEÖ, EBÖ ve RÖE Puanlarının Karşılaştırılması

Bu çalışmaya 19 erkek ve 156 kadın olmak üzere toplam 175 diyetisyen katılmıştır. Bu diyetisyenlerin 110'u çeşitli kamu ve özel sağlık kuruluşlarında, 65'i de Ankara'da bulunan üniversitelerin Beslenme ve Diyetetik bölümlerinde akademik kadrolarda çalışan diyetisyenlerdir.

Tablo 4.1.1.'de diyetisyenlerin Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Empatik Beceri Ölçeği (EBÖ) ve Rosenberg Özsaygı Envanteri (RÖE) puanlarının cinsiyete göre medyan, alt-üst ve ortalamaları verilmiştir.

Erkek diyetisyenlerin EEÖ puanlarının medyan değeri 69 iken, kadın diyetisyenlerin 75 olarak saptanmıştır. Cinsiyetler arasındaki bu fark istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$).

Cinsiyete göre EBÖ puanlarının medyan değeri incelendiğinde, erkek diyetisyenlerin medyan puanları kadınlara göre 1 puan düşük bulunmuş olup (E:132 K:133), istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p>0.05$).

Yine RÖE medyan puanlarına bakıldığında, kadın diyetisyenlerin erkek diyetisyenlere göre 1 puan daha yüksek medyan değerine sahip olduğu görülmüş olup, bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.1.1. Diyetisyenlerin cinsiyete göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Cinsiyet	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan* (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
E	19	69 (55-79)	69.7	6.8	13	132 (117-157)	132.7	10.7	19	31 (25-40)	31.7	4.3
K	156	73 (56-94)	74.1	7.1	120	133 (65-201)	135.4	27	156	32 (19-40)	32.3	4.2
Toplam	175	73 (55-94)	73.6	7.1	133	133 (65-201)	135.1	25.8	175	32 (19-40)	32.3	4.2

* $p=0,028$

Yaş gruplarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE medyan değerleri Tablo 4.1.2.'de karşılaştırılmıştır. Yaş gruplarına göre EEÖ incelendiğinde, 20-24 yaş grubunda yer alan bireyler 67.5, 25-34 yaş grubunda yer alan bireyler 74, 35-44 yaş grubunda yer alan bireyler 77, 45-60 yaş grubunda yer alan bireylerin ise 72 medyan puanına sahip oldukları ve aradaki farkın istatistiksel açıdan önemli olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bu istatistiksel farkın en yüksek puan alan grup olan 35-44 yaş grubu dolayısıyla olduğu görülmüştür.

Yaş gruplarına göre EBÖ'ye bakıldığında medyan puanları 20-24, 25-34, 35-44, 45-60 yaş grubuna göre sırasıyla 123, 128, 145, 129'dur ve aradaki fark istatistiksel açıdan önemlidir ($p<0.05$). Burada farklılığı yaratan grup en yüksek medyan puanına sahip olan 35-44 yaş grubudur.

RÖE'de ise yine 35-44 yaş grubu istatistiksel farkı yaratmaktadır ($p<0.05$). Çalışmaya katılan 20-24, 25-34, 35-44 ve 45-60 yaş gruplarındaki diyetisyenlerin RÖE'den aldığı medyan puanları sırasıyla 29.5, 32, 33.5 ve 31'dir.

Tablo 4.1.2 Diyetisyenlerin yaş gruplarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Yıl	S	Medyan* ∂ (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan# λ (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan $\diamond$ (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
20-24	18	67.5 ^a (55-85)	68.7	7.8	14	123 ^a (65-185)	124.6	25.5	18	29.5 (19-40)	29.3	4.5
25-34	74	74 ^a (57-93)	74.1	7.4	60	128 ^a (84-194)	130.3	22.0	74	32 (24-40)	32.5	4.1
35-44	34	77 ^b (56-87)	76.8	6.0	25	145 ^b (118-195)	153.5	26.5	34	33.5 (25-40)	33.6	4.2
45-60	47	72 ^a (61-94)	72.7	6.1	33	129 ^a (89-201)	134.1	26.6	47	31 (25-40)	32.1	3.7
Toplam	173	73 (55-94)	73.7	7.1	132	132.5 (65-201)	135	25.9	173	32 (19-40)	32.3	4.2

* $p=0.000$, # $p=0.003$, $\diamond p=0.013$

∂ =Farklı harf notasyonuna sahip olan grup istatistiksel farkı yaratmaktadır ($p<0.006$)

λ =Farklı harf notasyonuna sahip olan grup istatistiksel farkı yaratmaktadır ($p<0.006$)

Tablo 4.1.3.'de çalışmaya katılan diyetisyenlerin medeni durumlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE medyan puanları karşılaştırılmıştır. Medeni durum karşılaştırılırken sadece evli ve bekarlar istatistiksel olarak analiz edilmiş, diğer bireyler analize dahil edilmemiştir (S=5).

Evli olan diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları 75, bekar olan diyetisyenlerin medyan puanları 72 olarak bulunmuştur ve istatistiksel açıdan önemlidir ($p<0.05$).

EBÖ'ye bakıldığında aynı şekilde evli olan diyetisyenlerin medyan puanlarının bekar olanlardan daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

RÖE medyan puanları evli olan diyetisyenlerde 32 ve bekâr olan diyetisyenlerde 31 puandır. Evli ve bekar diyetisyenler arasındaki bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.1.3. Diyetisyenlerin medeni durumlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Medeni Durum	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan* (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan# (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Evli	93	75 (56-94)	74.7	6.8	67	139 (89-201)	139.1	25.9	93	32 (25-40)	32.7	3.7
Bekâr	77	72 (55-88)	72.3	7.2	61	126 (65-195)	129.8	23.6	77	31 (19-40)	31.8	4.7
Diğer	5	68 (61-87)	72.4	10.4	5	143 (105-195)	146.8	41.0	5	33 (30-36)	33	3
Toplam	175	73 (55-94)	73.6	7.1	133	133 (65-201)	135.1	25.8	175	32 (19-40)	32.3	4.2

* $p=0.021$, # $p=0.036$

Tablo 4.1.4.'de çalışmaya katılan diyetisyenlerin sahip olduğu çocuk sayısına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE medyan puanları karşılaştırılmıştır. Çocuksuz, 1 çocuklu ve 2-3 çocuklu diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları sırasıyla 72.5, 76 ve 75 olarak saptanmıştır ve diyetisyenler arasındaki bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Oluşan bu farklılık 1 çocuklu diyetisyen grubundan kaynaklanmaktadır.

EBÖ'ye bakıldığında çocuksuz grubun 125.5, 1 çocuklu grubun 139, 2-3 çocuklu grubun ise 144.5 medyan değerine sahip olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

RÖE'de ise en yüksek ortancaya sahip grup 1 çocuklu grupken (medyan=33), çocuksuz grup 31, 2-3 çocuklu grup 32 medyan puanına sahiptir ve çocuk sayısına göre ölçek medyan puanları arasındaki farklılık önemli bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.1.4. Diyetisyenlerin sahip olduğu çocuk sayısına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Çocuk Sayısı	S	Medyan* δ (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan# (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Çocuksuz	98	72.5 ^a (55-85)	72.4	7.1	78	125.5 (65-195)	129	22.4	98	31 (19-40)	32.1	4.4
1 Çocuklu	39	76 ^b (56-93)	75.1	7.1	31	139 (89-201)	144.7	28.4	39	33 (25-40)	33.5	4.2
2-3 Çocuklu	33	75 ^a (65-94)	76.3	6.5	20	144.5 (98-201)	147.6	26.6	33	32 (25-40)	32.1	3.4
Toplam	170	73 (55-94)	73.8	7.1	129	133 (65-201)	135.7	25.8	170	32 (19-40)	32.3	4.2

* $p=0.018$, # $p=0.001$

δ = Farklı harf notasyonuna sahip olan grup istatistiksel farkı yaratmaktadır $p<0.017$

Çalışmaya dâhil edilen diyetisyenlerin mezun oldukları okula göre EEÖ, EBÖ ve RÖE medyan değerlerinin karşılaştırılması Tablo 4.1.5.'de yapılmıştır.

Mezun olunan okullara göre, ölçeklerden alınan puanlar arasında sayısal farklılıklar olsa da bu farklılığın her üç ölçek için de istatistiksel öneme sahip olmadığı saptanmıştır.

EEÖ'de devlet üniversitesinden mezun bireylerin medyanı 73'ken, özel üniversitelerden mezun olan bireylerde bu değer 75'dir ($p>0.05$).

EBÖ'de devlet üniversitesinden mezun bireyler 65 medyan puanına sahipken, özel üniversite mezunu bireyler 100 medyan puanına sahiptir ($p>0.05$).

RÖE'de devlet üniversitesi mezunu bireylerin (medyan=32), özel üniversite mezunu bireylerden (medyan=31) 1 puan fazla aldığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.1.5. Diyetisyenlerin mezun oldukları okula göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

Mezun Olunan Okul	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Devlet	149	73 (55-94)	73.4	7.2	114	132.5 (65-201)	135.5	26.3	149	32 (19-40)	32.3	4.1
Özel	25	75 (64-88)	75.1	6.7	18	129.5 (100-185)	131.9	23.5	25	31 (25-40)	32.0	4.6
Toplam	174	73 (55-94)	73.6	7.1	132	132.5 (65-201)	135.1	25.9	174	32 (19-40)	32.3	4.2

Eğitim düzeyine göre EEÖ puanları karşılaştırıldığında, lisans mezunu diyetisyenlerin 73, yüksek lisans mezunlarının 75, doktora mezunlarının 77 medyan puanına sahip oldukları ve aradaki farkın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.1.6.).

EBÖ sonuçları değerlendirildiğinde, eğitim düzeyleri arttıkça ölçek medyan puanında artış gözlemlenmiş olsa da (lisans=130, yüksek lisans=134, doktora=139) aradaki fark istatistiksel açıdan önemli bulunmamıştır ($p>0.05$).

Yüksekokul/fakülte, yüksek lisans ve doktora mezunu diyetisyenlerin eğitim düzeyine göre RÖE medyanları sırasıyla 19, 25 ve 26'dır. Eğitim düzeyinin artışıyla medyan puanlarında artış gözlenmiş olup aradaki fark istatistiksel öneme sahiptir ($p<0.05$).

Tablo 4.1.6. Diyetisyenlerin eğitim düzeyine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

Eğitim Düzeyi	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan* (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan♦ (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Lisans	111	73 (55-94)	72.9	7.5	82	130 (65-201)	133.5	26.2	111	31 (19-40)	31.7	4.2
Yüksek Lisans	44	75 (61-87)	74.2	6.6	33	134 (100-182)	133.2	20.9	44	33 (25-40)	32.9	3.7
Doktora	20	77 (67-87)	76.4	5.7	18	139 (98-201)	145.7	30.6	20	35 (26-40)	34.2	4.5
Toplam	175	73 (55-94)	73.6	7.1	133	133 (65-201)	135.1	25.8	175	32 (19-40)	32.3	4.2

* $p=0.028$, ♦ $p=0.027$

Diyetisyenlerin çalışma alanlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırması Tablo 4.1.7.'de verilmiştir.

Çalışma alanına göre EEÖ medyan puanları incelendiğinde, hastane çalışan diyetisyenlerin ve üniversitelerde akademik personel olarak görev alan diyetisyenlerin medyan puanlarının aynı olduğu görülmüştür (medyan=73). İki grup arasında istatistiksel bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

EBÖ puanları incelendiğinde ise, hastanede çalışan diyetisyenlerin medyan puanı 137 iken, bu değer akademik personel olarak çalışan diyetisyenlerde 127'dir. Ancak aradaki bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p>0.05$).

Aynı şekilde RÖE'de de iki grup arasında istatistiksel açıdan önemli fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Ölçek incelendiğinde, hastane çalışan olan diyetisyenlerin medyan puanının 31.5 ve akademik personelin ölçek medyan puanının 32 olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.1.7.Diyetisyenlerin çalışma alanlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Çalışma Alanı	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hastane	110	73 (56-94)	73.7	7.3	79	137 (89-201)	138.4	24.8	110	31,5 (25-40)	32.4	3.8
Üniversite	65	73 (55-88)	73.4	6.8	54	127 (65-201)	130.3	26.8	65	32 (19-40)	32.1	4.8
Toplam	175	73 (55-94)	73.6	7.1	133	133 (65-201)	135.1	25.8	175	32 (19-40)	32.3	4.2

Tablo 4.1.8.'de diyetisyenlerin meslekte çalışma süresine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırılması verilmiştir.

Meslekte çalışma süresine göre EEÖ puanları karşılaştırıldığında, 0-5 yıl, 6-10 yıl ve 20 yıl ve üzeri çalışan diyetisyenlerin medyan puanları 73 iken, 11-20 yıl arası çalışan bireylerin medyan puanının 75.5 olduğu saptanmıştır. Aradaki bu fark ise istatistiksel açıdan önemli değildir ($p>0.05$).

Diyetisyenler meslekte çalışma yılına göre incelendiğinde sadece EBÖ puanlarında istatistiksel olarak önemli fark saptanmıştır ($p<0.05$). Farklılığı yaratan grup medyan puanı yüksek olan 11-20 yıl arasında çalışan grup olmuştur (medyan=140.5). Diğer gruplardan 0-5 yıl arası çalışan diyetisyenlerin medyanı 125, 6-10 yıl arası çalışanların 130 ve 20 yıl ve üzeri çalışanların ise 139 medyan puanına sahip oldukları görülmüştür.

RÖE'nde ise 0-5 yıl ve 6-10 yıl çalışan diyetisyenler 31 medyan puanına sahipken, 11-20 yıl arası çalışan bireyler 33, 20 yıl ve üzerinde çalışan bireyler ise 32 puana sahip olup farklılık önemli bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.1.8. Diyetisyenlerin çalışma süresine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Çalışma süresi (yıl)	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan# (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
0-5	68	73 (55-93)	72.5	7.9	54	125 (65-185)	128.1	23.1	68	31 (19-40)	31.6	4.6
6-10	25	73 (65-89)	74.2	6.5	20	130 (95-195)	132.2	23.0	25	31 (26-40)	32.3	3.8
11-20	28	75.5 (56-87)	75.4	6.6	20	140.5 (112-193)	145.7	23.6	28	33 (25-40)	33.3	4.0
20 ve üzeri	54	73 (61-94)	73.7	6.6	39	139 (89-201)	140.9	29.3	54	32 (25-40)	32.5	3.9
Toplam	175	73 (55-94)	73.6	7.1	133	133 (65-201)	135.1	25.8	175	32 (19-40)	32.3	4.2

$p=0.031$

4.2. Diyetisyenlerin İletişim Becerilerine Göre EEÖ, EBÖ ve RÖE Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4.2.1'de hastanede çalışan diyetisyenlerin hastalarıyla iletişim kurabilme becerileri incelenmiştir. 110 diyetisyenden 2'si nadiren iletişim kurabildiğini, 39'u sıklıkla ve 69'u her zaman hastalarla iletişim kurabildiklerini belirtmişlerdir. Nadiren iletişim kurabildiğini düşünen diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları 72, sıklıkla diyenlerin 72 ve her zaman iletişim kurabildiğini düşünenlerin medyanları 75 olarak bulunmuştur.

Hastalarla iletişim becerilerine göre EBÖ medyan puanları incelendiğinde ise 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' hastalarla iletişimde bulunduğunu düşünen gruplarının medyan puanları sırasıyla 157, 123 ve 142 olarak saptanmıştır.

RÖE'ne bakıldığında ise, nadiren iletişim kurabildiğine inanan diyetisyenlerin medyan puanı 29,5, sıklıkla diyenlerin 31, her zaman diyenlerin ise 33 medyan puanına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4.2.1. Hastane çalışan diyetisyenlerin hastalarıyla iletişim kurabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanlarının karşılaştırılması

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	2	72 (71-73)	72.0	1.4	2	157 (151-163)	157.0	8.5	2	29.5 (29-30)	29.5	0.7
Sıklıkla	39	72 (56-94)	71.6	7.7	31	123 (104-175)	130.1	17.8	39	31 (25-40)	31.3	3.6
Her Zaman	69	75 (57-93)	75.1	7.1	46	142 (89-201)	143.1	27.7	69	33 (26-40)	33.2	3.9
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.4	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.5	3.9

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tabloda Ankara'daki üniversitelerde akademik personel olarak çalışan diyetisyenlerin hastalarla olan iletişim becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 4.2.2.).

Hastalarıyla nadiren iletişim kurabildiğini düşünen akademisyenlerin medyan puanları 69, sıklıkla diyenlerin 72.5 ve her zaman iletişim kurabildiğini düşünen akademisyenlerin medyan puanları 75 olarak bulunmuştur.

Akademik personelin iletişim becerilerine göre EBÖ puanları incelendiğinde ise nadiren iletişim kurabildiğine inanan grubun medyan puanı 113, sıklıkla iletişim kurabildiğini düşünen grubun 128 ve her zaman iletişim kurmada başarılı olduğunu düşünen grubun medyan puanı 131'dir.

Akademisyenlerin öğrencilerle iletişim becerilerine göre RÖE puanları incelendiğinde 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' iletişim kurabildiğini düşünen diyetisyen gruplarının medyan puanları sırasıyla 29.5, 30 ve 34 olarak saptanmıştır.

Tablo 4.2.2. Üniversitelerde çalışan diyetisyenlerin öğrencileriyle iletişim kurabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	8	69 (62-87)	70.2	7.8	4	113 (84-158)	117.0	31.6	8	29,5 (24-40)	30.0	5.1
Sıklıkla	26	72,5 (63-88)	72.9	6.7	22	128 (65-185)	127.2	23.3	26	30 (19-39)	30.4	4.5
Her Zaman	30	75 (55-87)	74.8	6.7	27	131 (95-201)	135.4	29.0	30	34 (26-40)	33.7	4.4
Toplam	64	73 (55-88)	73.5	6.9	53	127 (65-201)	130.6	27.0	64	31,5 (19-40)	31.9	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.3'de hastanede çalışan diyetisyenlerin hastalarını anlayabilme durumları incelenmiştir. Hastalarını sıklıkla anlayabildiğini düşünen 68 diyetisyen, her zaman anlayabildiğini düşünen 41 diyetisyen ve nadiren hastalarını anlayabildiğini düşünen 1 diyetisyen mevcuttur.

Nadiren hastalarını anlayabildiğini düşünen 1 diyetisyenin medyan puanı 76, sıklıkla anlayabildiğini düşünen grubun medyan puanı 73 ve her zaman anlayabildiğini düşünenlerin medyan puanı 75 olarak bulunmuştur.

EBÖ'de 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' hastalarını anlayabildiğini düşünen diyetisyen gruplarının medyan puanları sırasıyla 119, 137 ve 139'dur.

RÖE incelendiğinde ise, hastalarını sıklıkla anlayabildiğini düşünen diyetisyenlerin medyan puanları 31 ve her zaman hastalarını anlayabildiğini düşünen diyetisyenlerin medyan puanları 34 olarak bulunmuş olup, hastalarını nadiren anlayabildiğini düşüne 1 diyetisyenin medyan puanı 27 olarak saptanmıştır.

Tablo 4.2.3 Hastane çalışan diyetisyenlerin hastalarını anlayabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	1	76 (76-76)	76	.	1	119 (119-119)	119.0	.	1	27 (27-27)	27.0	.
Sıklıkla	68	73 (56-94)	72.8	7.0	49	137 (89-201)	137.2	24.4	68	31 (25-40)	31.5	3.5
Her Zaman	41	75 (56-93)	75.2	7.9	29	139 (95-194)	140.9	25.9	41	34 (26-40)	34.2	3.9
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.4	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.9

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Üniversitelerde çalışan diyetisyenlerin öğrencilerini anlayabildiğini düşünme durumlarına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları tabloda verilmiştir (Tablo 4.2.4.).

Öğrencilerini nadiren anlayabildiğini düşünen akademik personellerin (S=2) EEÖ medyan puanı 68, sıklıkla anlayabildiğini düşünenlerin (S=47) medyan puanları 73 ve her zaman anlayabildiğini düşünenlerin (S=13) medyan puanları 75 olarak bulunmuştur.

EBÖ puanları öğrencilerini anlayabilme düşüncelerine göre incelendiğinde 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' öğrencilerini anlayabildiğine inanan diyetisyen gruplarının medyan puanları sırasıyla 103 (S=1), 129 (S=39) ve 130.5 (S=12)'dir.

RÖE'nde akademik personelin öğrencilerini anlayabilme düşünceleri incelendiğinde nadiren öğrencilerini anlayabildiğini düşünen akademik personelin (S=2) medyan puanı 29,5, sıklıkla anlayabildiğini düşünenlerin (S=47) medyan puanı 31 ve her zaman öğrencilerini anlayabildiğini düşünenlerin (S=13) medyan puanları 34 olarak saptanmıştır.

Tablo 4.2.4. Üniversite çalışan diyetisyenlerin öğrencilerini anlayabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	2	68 (67-69)	68.0	1.4	1	103 (103-103)	103.0	.	2	29.5 (26-33)	29.5	4.9
Sıklıkla	47	73 (55-88)	72.9	7.1	39	129 (65-195)	129.3	26.2	47	31 (24-40)	31.7	4.5
Her Zaman	13	75 (65-87)	76.3	6.5	12	130.5 (109-201)	137.5	30.8	13	34 (19-39)	32.5	5.7
Toplam	62	73 (55-88)	73.4	7.0	52	128 (65-201)	130.7	27.2	62	31.5 (19-40)	31.8	4.7

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Hastanede çalışan diyetisyenlere hastalarının kendilerini rahatlıkla anlatıp anlatamadığı sorulmuş ve 'nadiren', 'sıklıkla', 'her zaman' şeklinde seçenekler sunulmuştur.

Tablo 4.2.5.'de EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları verilmiştir. EEÖ' ni incelediğimizde hastaların nadiren kendilerini anlatabildiklerini düşünenlerin (S=4) medyan puanları 70, sıklıkla anlatabildiklerini düşünenlerin (S=68) 73 ve her zaman anlatabildiklerini düşünenlerin (S=38) medyan puanları 76 olarak bulunmuştur.

EBÖ'nde ise hastaların nadiren kendilerini anlatabildiklerini düşünenlerin (S=3) medyan puanları 126, sıklıkla kendilerini anlatabildiklerini düşünenlerin (S=47) medyan puanları 141 ve her zaman hastaların kendilerini rahatlıkla anlatabildiğini düşünenlerin (S=29) medyan puanları 132'dir.

Son olarak RÖE'ni incelediğimizde, 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' gruplarındaki diyetisyenlerin medyan puanlarının sırasıyla, 29 (S=4), 31 (S=68) ve 33 (S=38) olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.5. Hastane çalışan diyetisyenlere hastalarının kendilerini rahatlıkla anlatabilme sıklığına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	4	70 (67-79)	71.5	5.4	3	126 (111-137)	124.6	13.1	4	29 (29-30)	29.2	0.5
Sıklıkla	68	73 (56-94)	72.9	6.9	47	141 (89-201)	138.4	25.2	68	31 (25-40)	32.1	3.7
Her Zaman	38	77.5 (56-87)	75.5	8.1	29	132 (104-194)	139.6	25.3	38	33 (25-40)	33.3	4.2
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.4	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.9

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Üniversitelerde akademik personel olarak çalışan diyetisyenlere öğrencilerinin kendilerini rahatlıkla anlatıp anlatamadığı sorulmuş ve 'nadiren', 'sıklıkla', 'her zaman' şeklinde seçenekler sunulmuştur (Tablo 4.2.6.)

'Nadiren', 'sıklıkla' ve ' her zaman' öğrencilerinin kendilerini anlatabildiklerini düşünen gruplardaki akademik personellerin EEÖ medyan puanları sırasıyla 69 (S=5), 73 (S=45) ve 76 (S=13) olarak bulunmuştur.

EBÖ puanlarına baktığımızda ise nadiren öğrencilerinin kendilerini anlatabildiklerini düşünen (S=3) diyetisyenlerin medyan puanları 103, sıklıkla öğrencilerinin kendilerini anlatabildiklerini düşünenlerin (S=38) medyan puanları 129.5 ve her zaman öğrencilerinin kendilerini anlatabildiklerini düşünenlerin (S=12) medyan puanları 127 olarak bulunmuştur.

RÖE'ni incelediğimizde ise 'nadiren' (S=5), 'sıklıkla' (S=45) ve 'her zaman' (S=13) öğrencilerinin kendilerini rahatlıkla anlatabildiğini düşünen gruplardaki diyetisyenlerin medyan puanları sırasıyla 30, 32 ve 31'dir.

Tablo 4.2.6. Üniversite çalışan diyetisyenlere öğrencilerinin kendilerini rahatlıkla anlatabilme sıklığına göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	5	69 (62-73)	68.6	4.3	3	103 (84-123)	103.3	19.5	5	30 (26-33)	30.0	2.7
Sıklıkla	45	73 (55-88)	73.2	7.2	38	129.5 (65-201)	133.1	27.7	45	32 (24-40)	32.2	4.7
Her Zaman	13	76 (65-87)	76.1	5.9	12	126 (100-195)	129.8	23.8	13	31 (19-39)	31.6	5.7
Toplam	63	73 (55-88)	73.4	6.9	53	127 (65-201)	130.6	27.0	63	32 (19-40)	31.9	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Aşağıdaki tabloda hastanede çalışan diyetisyenlerin iş ortamında empatik davranabilme becerileri incelenmiştir. Katılımcı 110 diyetisyenin sadece 4'ü iş ortamında empatik davranmadığını belirtirken, 106 diyetisyen iş ortamında empatik davranabildiğini düşünmektedir.

İş ortamındaki ilişkilerinde empatik davranabildiğini düşünen diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları 73'ken, empatik davranmadığını düşünenlerin EEÖ medyan puanları 69'dur (Tablo 4.2.7.).

Empatik davranabilme becerilerine göre EBÖ puanlarını incelediğimizde empatik davranabildiğini ifade eden grubun medyan puanının 138, empatik davranmadığını ifade eden grubun medyan puanının 133 olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde iş ortamında empatik davranabilme becerilerine göre EBÖ puanlarına bakıldığında empatik davranabilen grubun medyanı 31.5 iken, empatik davranmadığını düşünen diyetisyenlerin medyan puanı 32'dir.

Tablo 4.2.7. Hastane çalışan diyetisyenlerin iş ortamında empatik davranabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
empatik davranabilme becerisi	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Evet	106	73 (56-94)	73.9	7.4	76	138 (89-201)	138.7	25.2	106	31.5 (25-40)	32.4	3.9
Hayır	4	69 (65-78)	70.2	6.0	3	133 (117-133)	127.6	9.2	4	32 (29-37)	32.5	3.4
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.4	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.9

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.8.'de akademik personellerin iş ortamındaki empatik davranabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları verilmiştir.

'İş ortamında empatik davranabiliyorum' diyen diyetisyenlerin (S=63) EEÖ medyan puanı 73, 'İş ortamında empatik davranamıyorum' diyen diyetisyenlerin (S=2) medyan puanı 62'dir.

EBÖ de ise empatik davranabilme yetisine sahip akademik personellerin medyan puanı 127 iken, bu yetiye sahip olmadığını düşünenlerin medyan puanı 117 olarak bulunmuştur.

Son olarak RÖE'ni incelediğimizde empatik davranabildiğini ifade eden grubun medyanı 32 iken empatik olamadığını ifade eden grubun medyanı 30'dur.

Tablo 4.2.8 Üniversite çalışan diyetisyenlerin iş ortamında empatik davranabilme becerilerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
empatik davranabilme becerisi	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Evet	63	73 (62-88)	73.7	6.6	52	127 (65-201)	130.8	27.1	63	32 (19-40)	32.1	4.9
Hayır	2	62 (55-69)	62.0	9.9	2	117 (103-131)	117.0	19.8	2	30 (27-33)	30.1	4.2
Toplam	65	73 (55-88)	73.4	6.9	54	127 (65-201)	130.3	26.8	65	32 (19-40)	32.1	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tabloda Ankara'daki hastanelerde çalışan diyetisyenlerin hastalarının duygu ve düşüncelerine önem verme dereceleri incelenmiştir. Diyetisyenlerden 1'i nadiren, 49'u sıklıkla ve 60'ı her zaman hastalarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 4.2.9).

'Nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' hastalarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade eden gruplardaki diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları sırasıyla 78 (S=1), 72 (S=49) ve 75.5 (S=60)'tır.

Diyetisyenlerin hastalarının duygu ve düşüncelerine önem verme derecelerine göre EBÖ medyan puanlarına bakıldığında, 'nadiren' önem verdiğini ifade edenlerin (S=1) medyan puanı 133, 'sıklıkla' diyenlerin (S=35) 140 ve ' her zaman' önem verdiğini ifade edenlerin (S=43) medyan puanı 137'dir.

RÖE'ne incelediğimizde ise 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' hastalarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade eden gruplardaki diyetisyenlerin medyan puanları sırasıyla 33 (S=1), 40 (S=49) ve 40 (S=60) olarak saptanmıştır.

Tablo 4.2.9. Hastane çalışan diyetisyenlerin hastaların duygu/düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	1	78 (78-78)	78	.	1	133 (133-133)	133	.	1	33 (33-33)	33	.
Sıklıkla	49	72 (56-89)	71.9	6.5	35	140 (104-193)	137.9	22.2	49	30 (25-40)	31.4	3.8
Her Zaman	60	75.5 (56-94)	75.2	7.7	43	137 (89-201)	138.8	27.2	60	33 (25-40)	33.3	3.7
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.3	79	137 (89-201)	138.4	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.10.'da akademik personellerin öğrencilerinin duygu ve düşüncelerine önem verme durumları incelenmiştir.

'Nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' öğrencilerinin duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden diyetisyenlerin EEÖ medyan puanları sırasıyla 69, 71 ve 75'tir.

EBÖ puanlarına bakıldığında nadiren öğrencilerinin duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade edenlerin medyan puanı 103, sıklıkla önem verdiklerini ifade edenlerin medyanı 130 ve her zaman diyenlerin medyan puanı 126.5 olarak bulunmuştur.

Akademik personelin öğrencilerinin duygu ve düşüncelerine önem verme derecelerine göre RÖE puanlarına bakıldığında ise 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' öğrencilerinin duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden diyetisyenlerin medyan puanları sırasıyla 29.5, 31 ve 33'tür.

Tablo 4.2.10. Üniversite çalışan diyetisyenlerin öğrencilerin duygu/düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	2	69 (69-69)	69	.	1	103 (103-103)	103	.	2	29.5 (26-33)	29.5	4.9
Sıklıkla	32	71 (55-87)	71.8	6.8	28	130 (84-201)	135.1	28.7	32	31 (24-40)	31.7	4.4
Her Zaman	29	75 (63-88)	75.6	6.8	24	126.5 (65-195)	126.6	24.5	29	33 (19-40)	32.3	5.2
Toplam	63	73 (55-88)	73.4	6.9	53	127 (65-201)	130.7	26.9	63	32 (19-40)	31.9	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tabloda hastane çalışanı diyetisyenlerin hasta yakınlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri önem incelenmiş ve EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 4.2.11.).

'Nadiren' önem verdiğini ifade eden 11 diyetisyenin EEÖ medyan puanı 72, 'sıklıkla' diyen 64 diyetisyenin medyan puanı 73 ve 'her zaman' hasta yakınlarının duygu/düşüncelerine önem verdiğini ifade eden 35 diyetisyenin medyan puanı 75'tir.

EBÖ puanlarına bakıldığında 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' hasta yakınlarının duygu ve düşüncelerine verdiğini ifade eden gruptaki diyetisyenlerin EBÖ medyan puanları sırasıyla 136.5, 137 ve 139'dur.

Son olarak RÖE puanlarına bakıldığında 'nadiren' hasta yakınlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade edenlerin medyan puanı 30, 'sıklıkla' diyenlerin 31 ve 'her zaman' diyenlerin medyan puanı 34 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2.11. Hastane çalışanı diyetisyenlerin hasta yakınlarının duygu ve düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	11	72 (65-89)	71.9	7.2	10	136.5 (109-161)	133.4	18.3	11	30 (27-39)	32.1	4.1
Sıklıkla	64	73 (56-94)	73.8	7.3	45	137 (95-201)	138.8	24.7	64	31 (25-40)	31.9	3.9
Her Zaman	35	75 (56-87)	74.2	7.5	24	139 (89-194)	139.5	27.6	35	34 (29-40)	33.6	3.4
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.3	79	137 (89-201)	138.4	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.12'de üniversitelerde akademik personel olarak çalışan diyetisyenlerin öğrenci yakınlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri önem incelenmiştir.

Öğrenci yakınlarının duygu ve düşüncelerine 'hiçbir zaman' önem vermediğini ifade eden grubun (S=2) EEÖ medyan puanı 65, 'nadiren' diyen grubun (S=12) medyan puanı 71.5, 'sıklıkla' diyenlerin (S=31) medyan puanı 75 ve 'her zaman' öğrenci yakınlarının duygu/düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun (S=17) medyan puanı 75'tir.

'Hiçbir zaman', 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' öğrenci yakınlarının duygu/düşüncelerine önem verdiğini ifade eden diyetisyen gruplarının EBÖ medyan puanları sırasıyla 129, 130, 127 ve 129'dur.

Akademik personellerin öğrenci yakınlarının duygu ve düşüncelerine önem verme dereceleri RÖE'ne göre incelendiğinde ise 'hiçbir zaman', 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' gruplarında yer alan diyetisyenlerin medyan puanları sırasıyla 30, 31 ve 34 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2.12. Üniversite çalışan diyetisyenlerin öğrenci yakınlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hiçbir Zaman	2	65 (63-67)	65	2.8	1	129 (129-129)	129	.	2	34.5 (31-38)	34.5	4.9
Nadiren	12	71.5 (64-87)	73	6.1	11	130 (84-195)	134.1	35.8	12	31 (25-40)	31.8	4.9
Sıklıkla	31	75 (55-85)	73	6.9	28	127 (65-201)	130.1	28.2	31	30 (24-40)	31.5	4.3
Her Zaman	17	75 (63-88)	75.3	7.4	12	129 (109-164)	130.5	16.3	17	33 (19-40)	32.4	5.7
Toplam	62	73 (55-85)	73.3	6.9	52	128 (65-201)	131.1	27.1	62	31.5 (19-40)	31.9	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Aşağıdaki tabloda hastane çalışanı diyetisyenlerin iş arkadaşlarının duygu/düşüncelerine önem verme durumları incelenerek EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları yapılmıştır (Tablo 4.2.13.).

İş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine 'nadiren' önem verdiğini ifade eden grubun (S=2) EEÖ medyan puanı 77.5, 'sıklıkla' diyen grubun (S=61) medyan puanı 72 ve 'her zaman' önem verdiğini ifade eden grubun (S=47) medyan puanı 76'dır.

EBÖ'ne bakıldığında 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden diyetisyen gruplarının medyan puanları sırasıyla 142, 142 ve 149'dur.

Aynı şekilde RÖE incelendiğinde ise 'nadiren' önem verdiğini ifade eden grubun EBÖ medyan puanı 34.5, 'sıklıkla' diyen grubun medyan puanı 31 ve 'her zaman' önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı 31 olarak saptanmıştır.

Tablo 4.2.13. Hastane çalışanı diyetisyenlerin iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği					Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	2	77.5 (76-79)	77.5	2.1	1	142 (142-142)	142	.	2	34.5 (33-36)	34.5	2.1
Sıklıkla	61	72 (56-89)	72.6	6.4	43	142 (98-201)	141.2	24.5	61	31 (25-40)	32.5	4.1
Her Zaman	47	76 (56-94)	75.1	8.3	35	129 (89-194)	134.7	25.3	47	31 (25-40)	32.2	3.5
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.3	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.14.'de üniversitelerde akademik personel olarak çalışan diyetisyenlerin iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verme durumları incelenerek EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları yapılmıştır. Toplamda 64 katılımcı diyetisyenin 1'i nadiren, 31'i sıklıkla ve 32'si her zaman iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

'Nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grupların EEÖ medyan puanları sırasıyla 69, 70 ve 75.5'tir.

İş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine 'nadiren' önem verdiğini ifade eden 1 diyetisyenin EBÖ medyan puanı 103, 'sıklıkla' önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı 123 ve 'her zaman' diyen grubun medyan puanı 132.5 olarak bulunmuştur.

Son olarak 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grupların RÖE medyan puanları sırasıyla 33, 30 ve 33'tür.

Tablo 4.2.14. Üniversite çalışan diyetisyenlerin iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verme derecelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	1	69 (69-69)	69	.	1	103 (103-103)	103	.	1	33 (33-33)	33	.
Sıklıkla	31	70 (55-81)	70.8	6.3	25	123 (65-195)	126.2	25.8	31	30 (24-40)	31.1	4.4
Her zaman	32	75.5 (64-88)	76.1	6.6	28	132.5 (84-201)	134.9	27.4	32	33 (19-40)	33.1	5.2
Toplam	64	73 (55-88)	73.4	6.9	54	127 (65-201)	130.3	26.8	64	32 (19-40)	32.1	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Hastane çalışanı diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri önem tablomuzda incelenmiş ve EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları yapılmıştır. Katılımcı 109 diyetisyenin 65'i 'sıklıkla' ve 44'ü 'her zaman' önem verdiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 4.2.15.).

EEÖ incelediğinde 'sıklıkla' meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı 73 ve 'her zaman' önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı 76'dır.

Sıklıkla ve her zaman meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun EBÖ medyan puanları sırasıyla 139 ve 134.5'tir.

Diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri önem RÖE'nde incelendiğinde ise 'sıklıkla' önem verdiğini söyleyen grubun medyan puanı 31 iken, 'her zaman' önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı 32 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2.15. Hastane çalışanı diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Sıklık	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Sıklıkla	65	73 (56-94)	73.1	6.9	47	139 (95-201)	139.1	24.3	65	31 (25-40)	32.4	4.1
Her zaman	44	76 (56-93)	74.8	7.9	32	134.5 (89-194)	137.3	25.7	44	32 (25-40)	32.5	3.4
Toplam	109	73 (56-94)	73.8	7.3	79	137 (89-201)	138.4	24.8	109	31 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.16.'da üniversitelerde akademik personel olarak çalışan diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri önem incelenmiş ve EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları yapılmıştır. Katılımcı diyetisyenlerin 3'ü nadiren, 33'ü sıklıkla ve 28'i her zaman meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

'Nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden diyetisyen gruplarının EBÖ medyan puanları sırasıyla 69, 70 ve 76,5'tir.

EBÖ'nde ise 'nadiren' meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı 131, 'sıklıkla' diyen grubun medyan puanı 123 ve 'her zaman' önem verdiğini ifade eden diyetisyen grubunun medyan puanı 133'tür.

Meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri önem RÖE'nde incelendiğinde 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' önem verdiğini ifade eden gruplardaki diyetisyenlerin medyan puanları sırasıyla 31, 30 ve 33.5 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2.16. Üniversite çalışan diyetisyenlerin meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine verdikleri öneme göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri				
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	3	69 (55-71)	65	8.7	3	131 (103-133)	122.3	16.7	3	31 (27-33)	30.3	3.0
Sıklıkla	33	70 (62-85)	71.7	5.9	27	123 (65-195)	126.2	25.9	33	30 (24-40)	31.1	4.2
Her zaman	28	76.5 (64-88)	76.2	6.7	24	133 (84-201)	136	28.5	28	33.5 (19-40)	33.4	5.4
Toplam	64	73 (55-88)	73.4	6.9	54	127 (65-201)	130.3	26.8	64	32 (19-40)	32.1	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Hastane çalışan diyetisyenlerin meslektaşlarının empatik davranabilme yetileri hakkındaki düşünceleri tabloda verilmiştir (Tablo 4.2.17.).

Meslektaşlarının hiçbir zaman empatik davranmadığını düşünen 1 diyetisyenin EEÖ puanı 85'tir. 'Nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' meslektaşlarının empatik davranabildiğini düşünen diyetisyen grupların EEÖ medyan puanları sırasıyla 73, 73.5 ve 73'tür.

Meslektaşlarının 'nadiren' empatik davranabildiğini düşünen grubun medyan puanı 129.5, 'sıklıkla' grubunda olanların medyan puanı 139 ve meslektaşların 'her zaman' empatik davranabilmektedir diyen grubun medyan puanı 146 olarak bulunmuştur. Meslektaşlarının hiçbir zaman empatik davranmadığını düşünen 1 diyetisyenin, EBÖ puanı ölçeği hatalı doldurduğu için hesaplanamamıştır.

Son olarak RÖE'ni incelediğimizde meslektaşlarının hiçbir zaman empatik davranmadığını düşünen 1 diyetisyenin ölçek puanı 40, 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' meslektaşlarının empatik davranabildiğini düşünen diyetisyen gruplarının RÖE medyan puanları sırasıyla 31, 32 ve 32'dir.

Tablo 4.2.17. Hastane çalışan diyetisyenlerin meslektaşlarının empatik davranabilme becerileri hakkındaki düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hiçbir Zaman	1	85 (85-85)	85	.	.	.	.	.	1	40 (40-40)	40	.
Nadiren	33	73 (57-93)	73.7	7.9	24	129.5 (95-193)	132.9	23.5	33	31 (25-40)	31.8	3.8
Sıklıkla	62	73.5 (56-94)	73.5	7.1	47	139 (89-201)	139.3	25.5	62	32 (25-40)	32.6	3.8
Her Zaman	13	73 (62-86)	74.7	7.2	8	146 (113-194)	148.7	22.9	13	32 (28-40)	32.8	3.5
Toplam	109	73 (56-94)	73.8	7.3	79	137 (89-201)	138.3	24.8	109	31 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.2.18'de akademik personellerin meslektaşlarının empatik davranabilme yetileriyle ilgili düşünceleri incelenmiş ve EEÖ, EBÖ ve RÖE puan karşılaştırmaları yapılmıştır.

Meslektaşlarının 'nadiren' empatik davranabildiğini düşünen (S=24) diyetisyenlerin EEÖ medyan puanı 73, 'sıklıkla' grubundakilerin (S=32) medyan puanı 73.5 ve meslektaşlarının 'her zaman' empatik davranabildiğini düşünen (S=8) diyetisyenlerin medyan puanları 71.5'tir.

Aynı şekilde 'nadiren', 'sıklıkla' ve 'her zaman' meslektaşlarının empatik davranabildiğini düşünen diyetisyen gruplarının EBÖ medyan puanları sırasıyla 129, 127 ve 132'dir.

RÖE incelendiğinde ise meslektaşlarının 'nadiren' empatik davranabildiğini düşünen diyetisyenlerin medyan puanı 31.5, 'sıklıkla' diyenlerin medyan puanı 30 ve meslektaşların 'her zaman' empatik davranabilmektedir diyenlerin medyan puanı 33 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.2.18. Üniversite çalışan diyetisyenlerin meslektaşlarının empatik davranabilme becerileri hakkındaki düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri				
Sıklık	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Nadiren	24	73 (55-88)	73.1	7.3	19	129 (95-201)	130.3	24.2	24	31.5 (19-40)	32	5.2
Sıklıkla	32	73.5 (62-87)	73.6	6.4	27	127 (65-195)	132	31.8	32	30 (24-40)	31.4	4.4
Her Zaman	8	71.5 (65-87)	73.2	8.2	7	132 (109-138)	125.9	11.6	8	33 (26-40)	33.8	5.1
Toplam	64	73 (55-88)	73.4	6.9	53	127 (65-201)	130.5	27.1	64	31.5 (19-40)	31.9	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

4.3. Diyetisyenlerin Mesleki Algılarına Göre EEÖ, EBÖ ve RÖE Puanlarının Karşılaştırılması

EEÖ'de, meslek seçim memnuniyeti sorgulanan diyetisyenlerden 'hiç memnun değilim' (S=4) ve 'kararsızım' (S=15) seçeneğini işaretleyen diyetisyenlerin en düşük medyan puanına sahip olduğu (medyan=69) görülmektedir. Meslek seçiminden oldukça memnun olduğunu ifade edenlerin (S=17) en yüksek EEÖ puanına sahip olduğu görülmüş ve medyan puanları 74 olarak saptanmıştır.

EBÖ'nde, meslek seçiminden hiç memnun olmadığını belirtenlerin (S=2) ölçeğe en düşük medyan puanına (medyan=118.5) sahip olduğu görülmüştür. Meslek seçiminden memnun olmayanların (S=5) EBÖ'nde 145 puanla ilk sırada yer aldıkları görülmüştür.

Özsaygı ölçek puanları açısından meslek seçim memnuniyeti sorgulandığında gruplarının puanlarının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür.

TABLO 4.3.1. Hastane çalışan diyetisyenlerin meslek seçim memnuniyetlerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanlarının karşılaştırılması

	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
Memnuniyet düzeyi	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hiç Memnun Değil	4	69 (61-79)	70	8.0	2	118,5 (114-123)	119	6.3	4	31 (25-34)	30	4.5
Memnun Değil	9	72 (62-85)	74	9.0	5	145 (111-157)	136	19.8	9	31 (29-40)	33	4.1
Kararsız	15	69 (56-94)	72	11.4	11	141 (112-162)	138	15.9	15	33 (25-39)	33	3.9
Memnun	65	74 (56-95)	75	6.4	47	137 (89-201)	141	29.1	65	31 (25-40)	32	3.8
Oldukça Memnun	17	74 (64-80)	73	5.2	14	134 (113-177)	134	16.0	17	33 (29-40)	33	3.6
Toplam	110	73 (56-94)	74	7.3	79	137 (89-201)	138	24.8	110	31.5 (25-40)	33	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Aşağıda Tablo 4.3.2. yer almaktadır. Tabloya göre meslek seçiminden hiç memnun olmadığını belirten tek akademisyenin EEÖ'den almış olduğu medyan puanının 68, memnun olmadığını belirtenlerin 70, kararsız olanların 66, memnun olduğunu belirtenlerin 73, oldukça memnun olduğunu belirtenlerin ise 75 medyan puanına sahip olduğu görülmektedir.

EBÖ için meslek seçiminden memnuniyet durumuna bakıldığında, 'hiç memnun değilim' cevabını veren akademisyen 113, 'memnun değilim' şeklinde cevap veren 112, 'kararsızım' cevabını verenler 130.5, 'memnunum' ve 'oldukça memnunum' şeklinde cevap veren akademisyenler ise 127 medyan puana sahiptir.

Meslek seçimlerinden memnun olmalarına göre RÖE puanları karşılaştırılması yapıldığında ise; meslek seçiminden hiç memnun olmadığını belirten tek akademisyenin 40, memnun olmadığını söyleyenlerin 33,5, bu konuda kararsız olanların 31, memnun olduğunu söyleyenlerin 30 ve oldukça memnun olduğunu belirterek en yüksek medyan puanına sahip olduğu görülen akademisyenlerin 34,5 medyan puanlarının olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 4.3.2. Üniversite çalışan diyetisyenlerin meslek seçim memnuniyetine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri				
Memnuniyet düzeyi	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hiç Memnun Değil	1	68 (68-68)	68	.	1	113 (113-113)	113	.	1	40 (40-40)	40	.
Memnun Değil	2	70 (67-73)	70	4.2	1	112 (112-112)	112	.	2	33.5 (29-38)	33.5	6.3
Kararsız	7	66 (62-77)	67.2	5.2	6	130.5 (120-201)	140	30.3	7	31 (26-39)	32.3	4.9
Memnun	37	73 (55-88)	73.9	7.4	29	127 (84-195)	130.9	29.3	37	30 (19-40)	30.7	4.6
Oldukça Memnun	18	75 (64-87)	75.5	5.2	17	127 (65-162)	128.1	22.6	18	34.5 (25-40)	34.1	4.4
Toplam	65	73 (55-88)	73.4	6.9	54	127 (65-201)	130.3	26.8	65	32 (19-40)	32.0	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Aşağıda yer alan tabloda hastanede görev yapan diyetisyenlerin kazanç memnuniyetleri sorgulanmış ve verilen cevaplara göre ölçek puan karşılaştırmaları yapılmıştır (Tablo 4.3.3.).

EEÖ sonuçları incelendiğinde kazanç memnuniyeti sorusuna 'hiç memnun değilim' ve 'memnun değilim' cevabını veren diyetisyenlerin 73, kararsız olanların 72, 'memnunum' şeklinde cevaplayanların 76, 'oldukça memnunum' şeklinde yanıtlayanların ise 80 medyana sahip olduğu saptanmıştır.

Kazanç memnuniyeti cevaplarının EBÖ puanlarıyla karşılaştırılması sonucu hiç memnun olmadığını belirtenlerin en düşük (medyan=122.5), oldukça memnun olanların ise en yüksek (medyan=177) puan medyanı elde ettikleri gözlemlenmiştir.

RÖE incelemeleri sonucunda ise aynı şekilde elde ettiği kazançtan hiç memnun olmayanlar en düşük (medyan=30), oldukça memnun olan diyetisyenlerin en yüksek (medyan=40) medyan puanını elde ettiği bulunmuştur.

Tablo 4.3.3. Hastane çalışan diyetisyenlerin kazanç memnuniyetlerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

Memnuniyet düzeyi	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hiç memnun değil	33	73 (61-94)	75.4	8.2	22	122.5 (95-193)	128.4	24.9	33	30 (25-40)	31.4	3.7
Memnun Değil	53	73 (56-86)	73.0	6.9	38	137 (89-201)	139.7	24.1	53	32 (25-40)	32.3	3.4
Kararsız	8	72 (62-78)	70.8	5.3	6	146.5 (140-181)	152.7	15.8	8	34.5 (27-40)	33.6	4.4
Memnun	15	76 (61-85)	74	7.7	12	140.5 (105-194)	142.2	25.0	15	33 (26-40)	34.3	4.1
Oldukça Memnun	1	80 (80-80)	80	.	1	177 (177-177)	177	.	1	40 (40-40)	40	.
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.3	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Aşağıda yer alan tablomuzda üniversitelerde akademisyen olarak çalışan diyetisyenlerin 'Kazancınızdan memnun musunuz?' sorusuna vermiş olduğu yanıtlara göre empatik beceri, empatik eğilim ve özsaygı ölçeklerinden almış oldukları toplam puanlar yer almaktadır (Tablo 4.3.4.).

Kazanç memnuniyeti konusunda kararsız olduğunu bildiren diyetisyenler EEÖ'nde en yüksek puanı almış olup medyan puanları 79 olarak saptanmıştır. Aynı ölçekte kazancından hiç memnun olmadığını belirtenler 67, memnun olmadığını belirtenler 73, oldukça memnun olan diyetisyenler ise 71 medyan puanına sahiptir.

EBÖ incelendiğinde ve kazanç memnuniyet durumu cevapları ile karşılaştırma yapıldığında; memnuniyet sorusuna 'hiç memnun değilim', 'memnun değilim', 'kararsızım', 'oldukça memnunum' cevaplarını veren akademisyenlerin EBÖ medyan puanları sırasıyla 133.5, 128, 129, 101.5 olarak saptanmıştır.

Akademisyenlerin Rosenberg Özsaygı Envanteri'nden almış olduğu medyan puanları incelendiğinde kazancından hiç memnun olmayanlar 37 medyan puanına sahipken, memnun olmadığını belirtenler 30, kazanç memnuniyeti konusunda kararsız olanlar 35 ve oldukça memnun olanlar ise 29.5 medyan puanına sahiptir.

Tablo 4.3.4. Üniversite çalışan diyetisyenlerin kazanç memnuniyetlerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
Memnuniyet düzeyi	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Hiç memnun değil	4	67 (65-82)	70.3	7.9	4	133.5 (113-144)	131	13.0	4	37 (26-40)	35	6.3
Memnun değil	17	73 (64-83)	73.5	5.5	14	128 (103-185)	133.7	22.5	17	30 (19-40)	31.4	5.7
Kararsız	9	79 (63-88)	75.3	8.4	7	129 (109-195)	147.3	37.1	9	35 (24-40)	33.3	5.0
Oldukça memnun	2	71 (66-76)	71	7.0	2	101.5 (100-103)	101.5	2.1	2	29.5 (29-30)	29.5	0.7
Toplam	65	73 (55-88)	73.4	6.8	54	127 (65-201)	130.3	26.8	65	32 (19-40)	32.0	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Aşağıdaki tabloda 'İş değiştirmeyi düşünüyor musunuz?' sorusuna 'kesinlikle hayır' ve 'kesinlikle evet' cevabını veren diyetisyenler EEÖ'nde 76 medyan puanı alırken, 'hayır' ve 'kararsızım' diyenler 73, 'evet' diyenler ise 71 medyan puanı almıştır.

Empatik Beceri Ölçeği puanları ile iş değiştirme düşüncesine verilen yanıtlar karşılaştırıldığında iş değiştirme konusunda kararsız olan diyetisyenlerin en yüksek medyan puanına (141.5) sahip olduğu gözlemlenmiştir. Aynı ölçek puanları incelendiğinde iş değiştirme düşüncesine 'kesinlikle hayır' diyenler 139, 'hayır' diyenler 137, 'evet' cevabını verenler 123, 'kesinlikle evet' cevabını veren 1 kişi ise 119 medyan puanına sahiptir.

RÖE incelendiğinde ise iş değiştirme konusunda kararsız olduğunu belirten diyetisyenlerin aynı şekilde en yüksek medyana (35) sahip olduğu saptanmıştır. İş değiştirme düşüncesi 'kesinlikle hayır' olan diyetisyenler 32 medyan puanı alırken, aynı soruda 'hayır' ve 'evet' şeklinde cevap veren 31, 'kesinlikle evet' cevabını veren diyetisyen ise 27 medyan puanına sahip olmuştur.

Tablo 4.3.5 Hastane çalışan diyetisyenlerin iş değiştirme düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

	ÖLÇEK PUANI											
	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
İş değiştirme düşüncesi	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Kesinlikle hayır	5	76 (68-80)	75	5	3	139 (123-177)	146.3	27.7	5	32 (29-40)	33.8	5.3
Hayır	78	73 (56-94)	73.6	7.0	54	137 (89-201)	140.9	25.9	78	31 (25-40)	31.9	3.4
Kararsız	15	73 (61-93)	75.9	8.7	12	141.5 (95-175)	133.6	25.2	15	35 (28-40)	34.6	3.8
Evet	11	71 (56-85)	70.7	8.5	9	123 (111-149)	128.7	14.2	11	31 (25-40)	33.3	4.9
Kesinlikle evet	1	76 (76-76)	76	.	1	119 (119-119)	119	.	1	27 (27-27)	27	.
Toplam	110	73 (56-94)	73.7	7.3	79	137 (89-201)	138.3	24.8	110	31.5 (25-40)	32.4	3.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

Tablo 4.3.6.'da iş değiştirme düşüncesi 'kesinlikle hayır' olan akademisyenlerin en yüksek EEÖ puanına (medyan=77) sahip olduğu görülürken, sırasıyla 'hayır', 'kararsızım', 'evet', 'kesinlikle evet' cevaplara göre alınan EEÖ medyan puanlarının (sırasıyla medyan= 73, 71.5, 67, 67) azaldığı saptanmıştır.

Empatik Beceri Ölçeğinden alınan toplam puanlar incelendiğinde, 'kesinlikle hayır' cevabını vererek iş değiştirme düşüncesinin olmadığını belirten akademisyenlerde en yüksek EBÖ medyan puanı alındığı (medyan=138) görülmektedir. Aynı anket sorusuna 'hayır' diyenlerde bu değer 127 iken, kararsız olduğunu bildiren diyetisyenler 129, 'kesinlikle evet' cevabını verenler 122.5 medyan puanına sahiptir.

Rosenberg Özsaygı Envanteri puanları göz önünde bulundurulduğundaysa 'kesinlikle hayır' cevabını veren akademisyenler 33.5, 'hayır' şeklinde cevaplayanlar 31, kararsız olduğunu bildirenler 29.5, 'evet' cevabını veren akademisyen 38 ve 'kesinlikle evet' şeklinde cevap veren akademisyenler ise 39.5 medyan puanına sahip olmuştur.

Tablo 4.3.6. Üniversite çalışan diyetisyenlerin iş değiştirme düşüncelerine göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları

ÖLÇEK PUANI												
İş değiştirme düşüncesi	Empatik Eğilim Ölçeği				Empatik Beceri Ölçeği				Rosenberg Özsaygı Envanteri			
	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS	S	Medyan (Alt-üst)	$\bar{X}$	SS
Kesinlikle hayır	10	77 (70-87)	77.9	5.6	9	138 (104-162)	138	20.4	10	33.5 (29-40)	34.1	3.9
Hayır	42	73 (55-85)	73.1	6.6	35	127 (65-201)	127.5	28.9	42	31 (24-40)	31.5	4.3
Kararsız	10	71.5 (62-88)	72.5	8.1	8	129 (108-185)	135.7	26.6	10	29.5 (19-40)	30	6.1
Evet	1	67 (67-67)	67	.	.	.	.	.	1	38 (38-38)	38	.
Kesinlikle Evet	2	67 (66-68)	67	1.4	2	122.5 (113-132)	122.5	13.4	2	39.5 (39-40)	39.5	0.7
Toplam	65	73 (55-88)	73.4	6.8	54	127 (65-201)	130.3	26.8	65	32 (19-40)	32.1	4.8

*Gruplara düşen kişi sayıları az ve farklı olduğu için istatistiksel analiz yapılamamaktadır.

4.4. Diyetisyenlerin Demografik Özellikleri, İletişim Becerileri ve Mesleki Algıları İle EEÖ, EBÖ ve RÖE Arasındaki Korelasyonlar

Yaş değişkeni ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ancak anlamlı değildir ($r=0.087$ $p=0.255$). EBÖ puanı ile yaş değişkeni arasında pozitif yönlü korelasyon görülmüştür ve anlamlı değildir ($r=0.164$ $p=0.06$). Aynı şekilde yaş değişkeni ile özsaygı düzeyi arasındaki ilişki pozitif yönlü olup istatistiksel açıdan anlamsızdır ($r=0.117$ $p=0.127$) (Tablo 4.4.1.).

Tablo 4.4.1. Yaş ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
n	r	p	n	r	p	n	r	p
173	0.087	0.255	132	0.164	0.06	173	0.117	0.127

Medeni durum ile EEÖ puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ve istatistiksel olarak anlamlıdır. ($r=-0.171$ $p=0.026$). EBÖ puanı ile medeni durum arasındaki ilişki negatif yönlü olup anlamlı bulunmuştur ($r=-0.186$ $p=0.036$). Özsaygı puanı ile medeni durum arasındaki ilişki ise negatif yönlü olup istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($r=-0.106$ $p=0.171$). Medeni durum ile empatik eğilim, empatik beceri ve özsaygı puanları arasındaki ilişki negatif yönlüdür. Başka bir ifadeyle evliler daha yüksek bekârlar ise daha düşük ölçek puanlarına sahiptir (Tablo 4.4.2.).

Tablo 4.4.2. Medeni durum ile EEÖ, EBÖ, RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
n	r	p	n	r	p	n	r	p
170	-0.171	0.026	128	-0.186	0.036	170	-0.106	0.171

Çocuk sayısı ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü ilişki olup istatistiksel olarak anlamlıdır ($r=0.223$ $p=0.003$). Çocuk sayısı arttığında empatik eğilim puanı artmaktadır. EBÖ puanı ile değişken arasında pozitif korelasyon mevcuttur ve istatistiki olarak anlamlıdır ($r=0.306$ $p=0.000$). Çocuk sayısı arttığında empatik beceri puanı artmaktadır. Özsaygı puanı ile değişken arasında pozitif yönlü bir ilişki olsa da anlamlı bulunamamıştır ($r=0.038$ $p=0.618$) (Tablo 4.4.3.).

4.4.3. Çocuk sayısı ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
n	r	p	n	r	p	n	r	p
170	0.223	0.003	129	0.306	0,000	170	0.038	0.618

Empatik Beceri puanı ile mezun oluna okul türü (devlet ve özel) arasındaki korelasyon negatif ve çok düşük ($r=-0.047$) bulunmuştur. Bu sonuç istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p=0.589$). Bunun anlamı Özel okuldan mezun olanların daha yüksek devlet okulundan mezun olanların ise daha düşük ölçek puanları olduğunu göstermektedir (Tablo 4.4.4.).

Tablo 4.4.4. Mezun olunan okul ile EEÖ, EBÖ, RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
n	r	p	n	r	p	n	r	p
174	0.077	0.313	132	-0.047	0.589	174	-0.024	0.754

Eğitim düzeyi arttıkça EEÖ puanı da pozitif ve doğrusal olarak artış göstermiştir ($r=0.159$) ve bu korelasyon istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p=0.036$). Eğitim düzeyi ile EBÖ puanı arasında pozitif korelasyon mevcuttur, ancak anlamlı değildir ($r=0.129$ $p=0.139$). Eğitim düzeyi arttıkça özsaygı puanı da pozitif ve doğrusal olarak artış göstermiştir ve bu korelasyon istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($r=0.201$ $p=0.008$) (Tablo 4.4.5.).

Tablo 4.4.5. Eğitim düzeyi ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik beceri ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
n	r	p	n	r	p	n	r	p
175	0.159	0.036	133	0.129	0.139	175	0.201	0.008

Çalışma süresi ile EEÖ puanı arasında pozitif korelasyon görülmektedir, ancak istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($r=0.087$ $p=0.25$). Meslekte çalışma yılı arttıkça EBÖ puanı da artış göstermektedir. Bu doğrusal ve pozitif korelasyon istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($r=0.241$ $p=0.005$). Meslek yılı arttıkça özsaygı puanı da artış göstermektedir. Ancak bu pozitif korelasyon istatistiksel olarak önemli değildir ($r=0.11$ $p=0.146$) (Tablo 4.4.6.).

Tablo 4.4.6. Diyetisyenlerin çalışma süreleri ile EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
n	r	p	n	r	p	n	r	p
175	0.087	0.25	133	0.241	0.005	175	0.11	0.146

Meslek seçiminden memnun olma düzeyi ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişki istatistiksel açıdan önemli bulunamamıştır ($r=0.138$ $p=0.068$). Meslek seçim memnuniyeti ile EBÖ puanı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişki istatistiksel açıdan

önemli bulunmamıştır ($r=-0.001$ $p=0.987$). Meslek seçiminden memnun olma düzeyi ile özsaygı puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişki istatistiksel açıdan önemli bulunamamıştır ($r=0.053$ $p=0.483$).

Kazanç memnuniyeti ile EEÖ puanı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki istatistiksel açıdan önemli bulunamamıştır ($r=0.039$ $p=0.611$). Kazanç memnuniyetiyle empatik beceri ölçeği puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ve istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=-0.008$ $p=0.93$). Özsaygı düzeyi ile pozitif korelasyon mevcuttur ve istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=0.261$ $p=0.261$).

Diyetisyenlerin bulundukları iş ortamından memnun olma durumu ile EEÖ puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ancak istatistiksel açıdan önemli değildir ($r=0.133$ $p=0.08$). İş ortamı memnuniyetiyle EBÖ puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur ancak istatistiki açıdan önemli değildir ($r=0.159$ $p=0.068$). Diyetisyenlerin iş ortamı memnuniyetiyle özsaygı düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=0.067$ $p=0.381$).

İş değiştirme düşüncesiyle empatik eğilim puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ve istatistiksel olarak önemli değildir ($r=-0.141$ $p=0.063$). Empatik beceri puanı ile iş değiştirme düşüncesi arasındaki ilişki negatif yönlüdür ve anlamlı değildir ($r=-0.013$ $p=0.197$). İş değiştirme düşüncesiyle özsaygı puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki olup, anlamlı bulunamamıştır ($r=0.083$ $p=0.277$).

Tablo 4.4.7. Meslek algısı İle EEÖ, EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

Meslek Algısı	Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsaygı Envanteri		
	n	r	p	n	r	p	n	r	p
Meslek Seçim Memnuniyeti	175	0.138	0.068	133	-0.001	0.987	175	0.053	0.483
Kazanç Memnuniyeti	175	-0.039	0.611	133	-0.008	0.93	175	0.085	0.261
İş Ortamı Memnuniyeti	175	0.133	0.08	133	0.159	0.068	175	0.067	0.381
İş Değiştirme Düşüncesi	175	-0.141	0.063	133	-0.113	0.197	175	0.083	0.277

İş ortamında empatik davranabilme değişkeni ile EEÖ puanı arasında negatif yönlü bir korelasyon vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($r=-0.161$ $p=0.033$). İş ortamında empatik davranabilme düşüncesi ile EBÖ puanı arasında negatif yönlü bir korelasyon vardır ancak anlamlı değildir ($r=-0.09$ $p=0.304$). İş ortamında empatik olabilme düşüncesi ile özsaygı arasında negatif ilişki vardır ve istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=-0.029$ $p=0.702$).

Hasta ya da öğrencilerle iletişim kurabilme değişkeni ile EEÖ arasında pozitif yönlü bir korelasyon vardır ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($r=0.213$ $p=0.005$). Hasta/öğrencilerle iletişim kurabilme değişkeni ile EBÖ puanı arasında pozitif yönlü pozitif korelasyon mevcuttur ve istatistiki olarak anlamlıdır ($r=0.201$ $p=0.021$). İletişim kurabilme ile özsaygı düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ve anlamlıdır ($r=0.304$ $p=0.000$).

Hasta ya da öğrencileri anlayabilme değişkeni ile EEÖ arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.178$ $p=0.02$). Hasta ya da öğrencileri anlayabilme değişkeni ile EBÖ puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=0.143$ $p=0.103$). Özsaygı düzeyi ile ilişki incelendiğinde pozitif yönlü bir korelasyon olduğu görülmüştür ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($r=0.266$ $p=0.000$).

Hasta/öğrencilerin kendilerini rahatlıkla anlatabilmesi değişkeni ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.206$ $p=0.007$). EBÖ puanı ile arasındaki ilişki ise pozitif yönlü olsa da anlamlı bulunamamıştır ($r=0.104$ $p=0.237$). Özsaygı düzeyi ile pozitif yönlü korelasyon mevcut olup istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=0.14$ $p=0.066$).

Hasta ya da öğrencilerin duygu ve düşüncelerine önem verme değişkeni ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulunmuştur ve bu ilişki anlamlıdır ($r=0.233$ $p=0.002$). EBÖ puanı ile aralarındaki ilişki negatif yönlü olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=-0.012$ $p=0.896$). Özsaygı düzeyi ile olan ilişki incelendiğinde ise pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=0.179$ $p=0.018$).

Hasta ya da öğrenci yakınlarının duygu ve düşüncelerine önem verme değişkeni ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ancak anlamlı değildir ($r=0.132$ $p=0.085$). EBÖ puanı ile değişken arasında ise pozitif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki vardır ($r=0.038$ $p=0.665$). Aynı şekilde özsaygı düzeyiyle değişken arasında pozitif yönlü ancak anlamlı olmayan bir ilişki vardır ($r=0.098$ $p=0.203$).

İş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verme değişkeni ile EEÖ arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.214$ $p=0.004$). EBÖ ile değişken arasında pozitif bir korelasyon olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=0.005$ $p=0.952$). Özsaygı düzeyi ile değişken arasında aynı şekilde pozitif yönlü ancak anlamlı olmayan bir ilişki vardır ($r=0.042$ $p=0.586$).

Meslektaşların duygu ve düşüncelerine önem verme değişkeni ile EEÖ puanı arasında pozitif yönlü korelasyon mevcut olup bu ilişki anlamlı bulunmuştur ($r=0.231$ $p=0.002$). EBÖ puanı ile değişken arasında ise pozitif yönlü bir ilişki olmakla birlikte istatistiksel anlamlılık yoktur ($r=0.071$ $p=0.418$). Özsaygı düzeyi ile Meslektaşların duygu ve düşüncelerine önem verme değişkeni arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ancak anlamlı değildir ($r=0.118$ $p=0.122$).

Meslektaşların empatik davranabilmesi değişkeni ile EEÖ puanı arasında negatif yönlü bir korelasyon vardır ve istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r=-0.004$ $p=0.963$). EBÖ puanı ile değişken arasında pozitif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki vardır ($r=0.089$ $p=0.308$). Özsaygı düzeyi ile değişken arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif yönlü bir korelasyon olsa da istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($r=0.056$ $p=0.461$) (Tablo 4.4.8.).

Tablo 4.4.8. İletişim becerileri ile EEÖ,EBÖ ve RÖE ölçek puanları arasındaki korelasyonlar

İletişim Becerisi	Empatik Eğilim Ölçeği			Empatik Beceri Ölçeği			Rosenberg Özsayı Envanteri		
	n	r	p	n	r	p	n	r	p
İş Ortamında empatik olabilme	175	-0.161	0.033	133	-0.09	0.304	175	-0.029	0.702
Hasta/öğrenci iletişim kurabilme	174	0.213	0.005	132	0.201	0.021	174	0.304	0.000
Hasta/öğrenci anlayabilme düşüncesi	172	0.178	0.02	131	0.143	0.103	172	0.266	0.000
Hasta/öğrenci kendini rahatlıkla anlatır mı?	173	0.206	0.007	132	0.104	0.237	173	0.140	0.066
Hasta/öğrenci duygu/düşüncelerine önem verme	173	0.233	0.002	132	-0.012	0.896	173	0.179	0.018
Hasta/öğrenci yakınlarının duygu düşüncelerine önem verme	172	0.132	0.085	131	0.038	0.665	172	0.098	0.203
İş arkadaşlarının duygu/düşüncelerine önem verme	174	0.214	0.004	133	0.005	0.952	174	0.042	0.586
Meslektaşların duygu/düşüncelerine önem verme	173	0.231	0.002	133	0.071	0.418	173	0.118	0.122
Meslektaşların empatik davranabilmesi	173	-0.004	0.963	132	0.089	0.308	173	0.056	0.461

5.TARTIŞMA

Empati tanımlanırken başkasının ayakkabılarını giymek, başkasının gözleriyle görmek, başkasının kulaklarıyla duymak ve hatta başkasının yüreğiyle hissetmek ifadeleri kullanılmaktadır (7, 104).

Empatik bir yaklaşım hastayı tanımak ve anlamak adına büyük önem taşımaktadır. Sağlık personeli hastanın gözüyle olaylara bakabilmeli, kendini onu yerine koyabilmelidir. Mete ve Gerçek (25), hemşirelerin hastalara empatik bir tutumla yaklaştıklarında onların gereksinimlerini daha doğru saptayabildiğini ve olumlu sonuçlar elde edebildiklerini belirtmişlerdir. Çünkü sağlık personeli tarafından anlaşıldığını hisseden birey önemsendiğini, ona güvenildiğini ve değer verildiğini düşünür. Bu durumda çalışanın bireye ulaşması kolaylaşır ve birey uygulanacak tedaviyi kabul eder. Dolayısıyla bireyselleşmiş bakım ve olumlu tedavi edici ortam sağlanmış olur. Bireye verilen böyle bir hizmet sonrasında iyileşme hızı artar, tedavi ve bakımın olumsuz sonuçları azalır (105,106). Sağlık profesyonelleri hastalarına empati kurarak cevap verdiğinde, hastalar kendi hedeflerini belirleme ve geliştirmeye daha fazla motive olurlar (107).

Yiğitbaş'ın (108), sağlık eğitimi alan bir grup öğrencinin empatik eğilim ve becerisini incelediği çalışmada, öğrencilerin EEÖ puan ortalaması 66,07 olarak bulunmuştur. Tutuk'un (1) hemşirelik okulu 1-4. sınıf öğrencileri arasında yaptığı çalışmada, aynı ölçeğin puan ortalaması 69.55 olarak, Öz'ün (20) son sınıf hemşirelik öğrencileri arasında yaptığı çalışmada ise 70.25 olarak bulunmuştur. Benzer olarak, Akıncı ve Akgün'ün (109) hemşirelik bölümünde okuyan 1-4. sınıf öğrencilerinde yaptıkları çalışmada, EEÖ puan ortalaması 71.8 olarak saptanmıştır.

Bu çalışmada ise EEÖ puan ortalaması 73.6 olarak bulunmuş ve benzer çalışmalardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Buradaki farkın, çalışmaya en az lisans mezunu bireylerin dahil olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Arifoğlu'nun (49), birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle, iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, EBÖ puan ortalaması 131.05 ± 14.82 olarak saptanmıştır. Aynı ölçeği kullanan Mete ve Gerçek'in (25) probleme dayalı öğrenim (PDÖ)

yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelendiği çalışmada 1.sınıf öğrencilerinin EBÖ puanı 130.78 ± 18.66 olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucunda, diyetisyenlerin EBÖ puan ortalaması 135.1 olarak bulunmuştur. Örnek çalışmaların öğrenciler arasında, bu çalışmanın ise iş deneyimi olan bireyler arasında yapılması bu farklılığın gelişiminde etkin olabilir. Lisans eğitiminin tamamlanması ve edinilen mesleki deneyim, empatik becerinin zamanla bir parça da olsa gelişiminde etkin olabilmektedir.

Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmalarda EEÖ puanı açısından cinsiyetler arasında farkların olduğu saptanmıştır. Çalışmaların sonuçları kadınların EEÖ puan ortalamalarının erkeklerin EEÖ puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bildirilmiştir (108,110-113). Bu durum cinsiyet açısından kadınların erkeklere göre daha duygusal olmalarıyla ilişkili olduğu yönünde değerlendirilmiştir (112). Bu çalışmada da benzer şekilde kadın diyetisyenler erkeklerden daha yüksek puan ortalamasına sahiptir ve istatistiksel olarak önemlidir ($p < 0.05$) (Tablo 4.1.1.).

Karataş'ın (114) Eğitim Fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerini incelediği çalışmada, genel literatür verilerinin aksine erkeklerin EBÖ puan ortalaması kadınlardan yüksek bulunmuştur. Demir'in (115) sınıf öğretmen adaylarının empati becerilerini ve Şen'in (116) birinci basamak sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeylerini inceledikleri çalışmalarda ise, kadınların empatik beceri puanları erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada da diğer çalışmalara paralel şekilde kadınların EBÖ puan ortalamaları erkeklerden yüksek bulunsada istatistiksel açıdan önemli bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 4.1.1.).

Altıok'un (117) üniversite öğrencilerinin benlik saygı düzeyi üzerine yaptığı çalışmada ve yine Karataş'ın (114) çalışmada kadınların özsaygı puanlarının erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da aynı şekilde kadınlar erkeklerden yüksek özsaygı ortalama puanına sahip olsa da, bu sonuç istatistiksel olarak önemli değildir ($p > 0.05$) (Tablo 4.1.1.).

Şen'in (116) yaptığı çalışmada yaş gruplarına göre EBÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir farkın olduğu belirlenmiştir. Bu farkın 36-45 yaş

grubundan kaynaklandığı görülmüştür. Bu çalışmada da yaş gruplarına göre EBÖ puanları arasındaki fark istatistiksel açıdan önemli bulunmuştur ($p<0.05$) ve benzer şekilde bu çalışmada da farkı yaratan grup 35-44 yaş grubudur (Tablo 4.1.2.)

Dizer'in (118) yoğun bakım hemşirelerinde empatik eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörleri incelediği çalışmada ve Yiğitbaş'ın (108) sağlık eğitim alan öğrencilerle yaptığı çalışmada EEÖ puanıyla yaş arasında bir ilişki saptanamamıştır. Bu çalışmada ise yaş gruplarının farklı EEÖ puanlarına sahip oldukları görülmüştür ve bu fark istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$). Bu durumun, çalışmaların farklı meslek gruplarından ve farklı yaş aralıklarındaki bireylerle gerçekleştirilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir (Tablo 4.1.2.).

Kutaniş'in (119) hemşirelerde benlik saygısı ile durumluk (anlık) ve sürekli kaygı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ve Baynal'ın (120) yetişkinlerde dindarlık ve ruh sağlığı ilişkisinin çeşitli değişkenlere göre incelendiği çalışmasında özsaygı düzeyinin yaş faktöründen etkilenmediği görülmüştür. Bu çalışmada ise yaş arttıkça özsaygı düzeyinde de bir artış olduğu ve bu artışın istatistiksel olarak önemli olduğu görülmüştür ($p<0.05$) (Tablo 4.1.2.). Çalışmaların örnekleminin farklı meslek mensuplarından oluşması ve kullanılan ölçeklerdeki yaş aralıklarının farklı belirlenmesinin bu sonucun gelişiminde etkisi olduğu düşünülmektedir.

Şen'in (116) sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeyini incelediği çalışmasında, bekar bireylerin EBÖ puan ortalaması (138.18 ± 20.54), evli bireylerin ortalamasından (135.41 ± 21.06) daha yüksek olarak bulunmuştur ($p<0.05$). Özcan'ın (121) hemşirelerin empatik eğilim ve beceri düzeylerini incelediği çalışmasında, evli bireylerin EBÖ puan ortalaması (111.42 ± 6.88) her ne kadar bekar bireylerden yüksek bulunsun da (106.00 ± 9.2) istatistiksel önemlilik bulunamamıştır. Bu çalışmada ise, evli bireylerin EBÖ puan ortalamaları 139 iken, bekar bireylerin 126 olarak bulunmuş olup, bu fark istatistiksel açıdan önemlidir ($p<0.05$) (Tablo 4.1.3.).

Karaoğlu'nun (122) aile hekimlerinin empatik eğilimlerini incelediği çalışmasında, EEÖ puanının medeni durumdan etkilenmediği sonucuna varılmıştır. Aksine Akgöz'ün (123) doktorların empatik eğilimlerini incelediği çalışmasında, evli hekimlerin empatik eğilimlerinin bekarlardan daha yüksek olduğu ve özellikle sağlık

hizmetinin sunumunda ve hastaları yönlendirme aşamasında evli bireylerin bekarlardan daha başarılı oldukları belirtilmiştir. Bu çalışmada da benzer şekilde evli bireylerin EEÖ puanları bekar bireylerden yüksek bulunmuş olup, bu fark istatistiksel olarak önemlidir ($p<0.05$) (Tablo 4.1.3.)

Yine Kutanis' in (119) hemşirelerle olan çalışmasında, bekar bireylerin evlilere göre istatistiksel açıdan önemli derecede daha yüksek özsaygı düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Farklı olarak bu çalışmada ise, evli bireylerin bekar bireylerden daha yüksek özsaygı düzeyine sahip olduğu görülsede istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.1.3.)

Dizer'in (118) yoğun bakım hemşirelerinde empatik eğilim düzeyi ve bunu etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında, çocuğu olan hemşirelerin empatik eğilim puanlarının (70.5 ± 9.1), çocuk sahibi olmayanların (70.5 ± 8.5) empatik eğilim puanlarıyla birbirine yakın olduğu görülmektedir. Diğer yandan Özcan'ın (121) hemşirelerin empatik eğilim ve becerilerini incelediği çalışmasında çocuk sahibi olanların empatik eğilim puanı (70.25 ± 1.17), olmayanların puanı ise (62.47 ± 1.62) olarak saptanmış ve bu fark istatistiksel açıdan önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Benzer şekilde Akgöz'ün (123) hekimlerin empatik eğilimlerini incelediği çalışmada da, çocuğu olan bireylerin empatik eğilimlerinin çocuğu olmayanlardan yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmada ise Özcan ve Akgöz'ün çalışmalarına paralel olarak, çocuk sahibi bireylerin EEÖ puanları çocuk sahibi olmayanlardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.1.4.). Anne/baba olmanın, çocuklarını anlamaya çalışmanın, onlarla başarılı bir iletişim kurabilmenin empatik becerileri geliştirdiği düşüncesi bu sonucun gelişiminde rolü bulunmaktadır.

Şen'in (116) birinci basamak sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeylerini incelediği çalışmada, ve Sayar'ın (124) sağlık çalışanlarında empati becerisinin değerlendirildiği çalışmasında, sağlık çalışanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre EBÖ puanları karşılaştırıldığında, çocuk sahibi olanların puan ortalamalarının çocuğu olmayanlarınkinden önemli olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ise, benzer çalışmalardan farklı olarak çocuk sahibi bireylerin EBÖ puanı çocuğu olmayanlardan önemli derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.1.4.). Söz konusu çalışmalar farklı

meslek gruplarından, sosyo-kültürel çevrelerden ve farklı eğitim sahibi bireylerden oluşmaktadır ve sonuçlardaki farklılığın bu durumdan ileri geldiği düşünülebilir.

Erbil ve Bostan'ın (125) ebe ve hemşirelerde iş doyumu, benlik saygısı ve etkileyen faktörleri incelediği çalışmaların, sahip olunan çocuk sayısı ile özsaygı puanları arasında pozitif korelasyon olduğu ve istatistiksel açıdan da anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmada da çocuk sahibi olanların RÖE puanları daha yüksek bulunsa da istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.1.4.)

Şahin'in (126) hemşirelerin iletişim becerileri ve empatik beceri düzeyleri üzerine yaptığı çalışmada, hemşirelerin eğitim düzeylerine göre EBÖ puanlarının, eğitim düzeyi arttıkça yükseldiği ve istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır. Öz'ün (20) son sınıf hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ve Pek'in (42) çocuklara bakım hizmeti veren hemşirelerin empati becerilerini incelediği çalışmalarda da eğitim düzeyi ile empati becerisi arasında önemli farklılık olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da eğitim düzeyi arttıkça EBÖ puanlarının arttığı görülmüş ancak istatistiksel önemlilik saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.1.6.). Gruplara düşen diyetisyen sayılarının homojen dağılmamasının bu sonucu meydana getirdiği düşünülebilir.

Çelik'in (127) okul öncesi eğitim öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, öğrenim düzeyiyle empatik eğilim arasında bir ilişki saptanamamıştır. Saygılı'nın (113) öğretmenlerle yaptığı çalışmada ise, lisans mezunları EEÖ ortalama puanı 68.2 iken lisans üstü mezunlarının 70.56 ortalama puana sahip oldukları görülse de bu farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı saptanmıştır. Farklı olarak bu çalışmada öğrenim düzeyi arttıkça EEÖ puanlarında da artış görülmüştür ve bu fark istatistiksel açıdan önemlidir ($p<0.05$) (Tablo 4.1.6.). Literatürde de empatik eğilimin, empatik beceriden farklı olarak eğitimle çok fazla değişmeyeceği üzerinde durulmuştur. Daha önce de ifade edildiği üzere empatik eğilim, empatinin duygusal boyutunu oluşturur ve doğuştan gelen bir kişilik özelliğidir. Empatik eğilim bir beceri ya da bilişsel gelişimden çok tutum gelişimi ve kişilik değişimi gerektirmektedir. Bu özelliklerinden dolayı değiştirilmesi çok güçtür ve bunun için daha uzun süreli bir eğitime ihtiyaç vardır (25). Bu çalışmaya katılanlar farklı sosyo-

kültürel yapılardan, farklı karakteristik özelliklere sahip bireylerdir ve EEÖ puanlarındaki farklılığın bundan ileri geldiği düşünülebilir.

Kutaniş'in (119) hemşirelerde benlik saygısını, ve Erbil ve Bostan'ın (125) ebe ve hemşirelerde iş doyumunu, benlik saygısını incelediği çalışmalarda öğrenim durumuyla özsaygı düzeyleri arasında önemli bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmada ise öğrenim düzeyiyle özsaygı düzeyi arasındaki ilişki önemli bulunmuş ve ($p<0.05$) en yüksek özsaygı düzeyine doktora mezunu olan diyetisyenlerin sahip olduğu görülmüştür (Tablo 4.1.6.).

Saygılı (113) ve Akbulut'un (112) öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerini, Elikesik'in (128) sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerini, Barut'un (52) ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerini inceledikleri çalışmalarda ve Karaoğlu'nun (122) aile hekimleriyle yaptığı çalışmada, meslekte çalışma süresine göre EEÖ puanlarının değişmediği görülmektedir. Bu çalışmada diğer çalışmalarla benzer olarak meslekte çalışma süresiyle EEÖ puanı arasında bir ilişki saptanamamıştır ($p>0.05$).

Yine Şen'in (116) sağlık personeliyle yaptığı çalışmada ve Ergin'in (129) dahili kliniklerde görev yapan hemşirelerin tükenme ve empatik beceri düzeyleri ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi adlı çalışmasında, meslekte çalışma süresi ve EBÖ puanı arasında bir ilişki görülmemiştir. Diğer çalışmalarda farklı olarak bu çalışmada, çalışma yılı arttıkça empatik beceri puanında da artış olduğu görülmektedir ve istatistiksel farkı yaratan en yüksek ortanca puana sahip olan 11-20 yıllık mesleki deneyime sahip olan grubun olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.1.8.). Söz konusu araştırmaların örneklemini farklı meslek gruplarından, farklı çalışma şartlarından olan bireyler oluşturmaktadır ve sonuçlar arasındaki farklılığın bu durumdan kaynaklandığı düşünülebilir.

Erbil ve Bostan 'ın (125) ebe ve hemşirelerle yaptıkları çalışmada, meslekte çalışma süresiyle özsaygı arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmanın sonucunda da benzer şekilde çalışma süresiyle özsaygı arasında bir ilişki saptanamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.1.8.).

Arpacı ve Özmen'in (130) hemşirelik öğrencilerinin özgecilik (diğerkamlık) ve empatik eğilim düzeyleri ve aralarındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmasında, meslek seçiminden memnun olan hemşirelerin empatik eğilim puanları (73.94 ± 7.84) meslek seçiminden memnun olmayanların puanına (70.0 ± 8.45) göre önemli derecede yüksek bulunmuştur. Yine Uğurlu'nun (131) eğitim denetmenlerinin iletişim becerileri ile empatik eğilim düzeylerinin incelediği çalışmasında, meslek seçiminden memnun olan bireylerin empatik eğilim puanları meslek seçiminden memnun olmayanlardan önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Çelik'in (127) çalışmasının bulgularına göre ise mesleğini sevdiğini ifade eden bireylerin sevmediğini ifade edenlere göre EEÖ puan ortalaması önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları da örnek çalışmalarla örtüşmektedir ve hem hastanede çalışan diyetisyenlerin hem de akademik personel olarak görev yapan diyetisyenlerin meslek seçim memnuniyetleriyle empatik eğilim puanları arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür (Tablo 4.3.1., Tablo 4.3.2.).

Dizer'in (118) çalışmasında, kendilerini çoğu zaman/her zaman hastalarının yerine koyabildiklerini ifade eden hemşirelerin EEÖ puan ortalaması 70.98 ± 8.1 , kendilerini hastalarının yerine koymakta güçlük yaşadığını ifade eden grubun puan ortalaması 69.0 ± 10.4 olarak bulunmuştur. Yine Arpacı ve Özmen'in (130) çalışmasında, hastalarını her zaman anlayabildiğini düşünen hemşirelerin EEÖ ortalama puanı (74.69 ± 7.91), nadiren hastalarını anlayabildiğini düşünenlerin ortalama puanından (69.80 ± 9.95) istatistiksel açıdan önemli şekilde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada da benzer şekilde hastalarını/öğrencilerini anlayabildiğini ifade eden diyetisyenlerin empatik eğilim ve empatik beceri puanlarının diğer gruplara göre yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4.2.3., Tablo 4.2.4.).

Yine Tutuk'un (1) hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi üzerine yaptığı çalışmanın bulgularına göre, hasta ile ilişkilerinde güçlük yaşadığını ifade eden grubun empatik eğilim puanı 67.2 iken, hasta ile olan ilişkilerinde güçlük yaşamadığını belirten grubun empatik eğilim puanı 70.0 olarak bulunmuştur. Her ne kadar bu ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olmadığı sonucuna varılsa da hastalarıyla ilişkilerinde sorun yaşamadığını ifade eden

grubun empatik eğilim puanlarının, zorluk yaşayanlara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da hastalarıyla/öğrencileriyle iletişim problemi yaşamadığını düşünen grupların empatik eğilim ve empatik beceri puanları iletişim güçlüğü çekenlerden daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.2.1., Tablo 4.2.2.).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Bu çalışmada Ankara'da çalışan diyetisyenlerin empatik eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Empatik Beceri Ölçeği (EBÖ) ve Rosenberg Özsaygı Envanteri'ne (RÖE) verdikleri cevaplar puanlandırılarak incelenmiş ve aşağıda ki sonuçlar elde edilmiştir.

1. Çalışmaya 19 erkek 156 kadın olmak üzere toplam 175 diyetisyen katılmıştır. Kadınların EEÖ puanları erkeklerden yüksektir ve istatistiksel önem vardır ($p=0.028$). Yine kadınların EBÖ puanı erkeklerden yüksek olsa da fark önem taşımamaktadır ($p=0.958$). Özsaygı puanlarına baktığımızda da kadınların 1 puan da olsa erkeklerden daha fazla ölçek puanına sahip olduğu saptanmıştır. Ancak yine istatistiki önem yoktur ($p=0.632$).

2. Yaş gruplarına göre EEÖ puanlarına baktığımızda 35-44 yaş grubunun en yüksek medyan puanına sahip olduğu görülmektedir. Yaş arttıkça medyan puanlarında da artış görülmüştür ve istatistiksel önem vardır ($p=0.000$). Aynı şekilde EBÖ puanlarında da en yüksek puan 35-44 yaş grubuna aittir ve yaş grupları arasındaki bu fark önemli bulunmuştur ($p=0.003$). Benzer şekilde RÖE'nde de istatistiksel farkı yaratan grup 35-44 yaş grubudur ($p=0.013$).

3. Diyetisyenlerin 93'ü evli, 77'si bekar ve 5'i dul/boşanmıştır. Evlilerin EEÖ puanlarına bekarlara kıyasla istatistiksel önem yaratacak şekilde yüksektir ($p=0.021$). EBÖ puanları incelendiğinde de evliler bekarlardan yüksek empatik beceri puanına sahiptir ve istatistiksel önem mevcuttur ($p=0.036$). Özsaygı puanlarının ise medeni duruma göre değişmediği saptanmıştır ($p=0.123$).

4. Diyetisyenlerin 98'i çocuk sahibi değildir. Tek çocuklu olan diyetisyenlerin sayısı 39, 2-3 çocuklu diyetisyenlerin sayısı 33'tür. EEÖ puanında tek çocuklu grubun puanı diğer gruplardan yüksek bulunmuştur ve istatistiksel farkı yaratmaktadır ($p=0.018$). EBÖ puanlarında ise çocuksuz grubun en düşük puana ve 2-3 çocuklu grubun en yüksek puana sahip olduğu görülmektedir ($p=0.001$). Özsaygı puanlarında ise gruplar arasında önemli fark bulunmamıştır.

5. Diyetisyenlerin 149'u devlet üniversitelerinden ve 25'i vakıf üniversitelerinden mezun olmuşlardır. Diyetisyenlerin mezun oldukları okul türüne göre EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları arasında fark bulunamamıştır.

6. Diyetisyenlerin 111'i yüksekokul/fakülte mezunu, 44'ü yüksek lisans mezunu, 20'si doktora mezunudur. EEÖ puanına baktığımızda öğrenim düzeyi arttıkça empatik eğilim puanının yükseldiği görülmektedir ve istatistiksel önem mevcuttur ($p=0.028$). EBÖ puanlarında da öğrenim düzeyi arttıkça ölçek puanının arttığı görülse de bu fark önemli bulunmamıştır($p=0.162$). Aynı şekilde öğrenim düzeyi arttıkça özsaygı puanlarının da arttığı görülmektedir ve istatistiksel önemlilik görülmüştür ($p=0.027$).

7. Çalışma alanlarına göre diyetisyenleri incelediğimizde 110 diyetisyenin hastanelerde çalıştığını ve 65 diyetisyenin de üniversitelerde akademik personel olarak görev yaptığını görmekteyiz. EEÖ puanları açısından değerlendirdiğimizde iki grubun aynı medyan puanına sahip olduğu görülmüştür ($p=0.782$). Empatik beceri puanı hastanelerde görev yapan diyetisyenlerde akademik personele göre daha yüksek bulunsa da önemlilik yoktur ($p=0.051$). Özsaygı puanları incelendiğinde iki grup arasında önemli fark bulunamamıştır ($p=0.560$).

8. Meslekte çalışma yılı incelendiğinde 5 yıl ve altı kıdem sahibi 68 diyetisyen, 6-10 yıl arası 25, 11-20 yıl arası 28 ve 20 yıl ve üzeri kıdem sahibi 54 diyetisyen mevcuttur. Empatik eğilim ve özsaygı puanlarının mesleki kıdeme göre değişmediği görülmüştür. EBÖ puanları incelendiğinde ise meslekte çalışma yılı arttıkça empatik beceri puanının da arttığı görülmüştür ve bu farklılık istatistiki açıdan önemlidir ($p=0.031$).

9. Hastane çalışan diyetisyenlerin hastalarıyla iletişim kurabilme becerileri incelendiğinde sadece 2 diyetisyen hastalarıyla nadiren iletişim kurabildiğini belirtmiş, 39 diyetisyen sıklıkla ve 69 diyetisyen her zaman iletişim kurabildiğini ifade etmiştir. Her zaman iletişim kurabildiğini ifade eden grup en yüksek EEÖ ve RÖE puanına sahiptir. EBÖ puanına baktığımızda ise nadiren iletişim kurabildiğini ifade eden grup en yüksek puana sahipken, bu grubu her zaman iletişim kurabildiğini ifade eden grup takip etmektedir.

10. Üniversitelerde çalışan diyetisyenlerin öğrencileriyle iletişim kurabilme becerileri incelendiğinde 8 kişi nadiren, 26 kişi sıklıkla ve 30 kişi her zaman iletişim kurabildiğini ifade etmiştir. Her zaman iletişim kurabildiğini ifade eden grubun her üç ölçek için de daha yüksek medyan puanlarına sahip olduğu görülmüştür.

11. Hastane personeli diyetisyenlerin 41'i her zaman, 68'i sıklıkla ve 1'i nadiren hastalarını anlayabildiğini ifade etmişlerdir. Hastalarını her zaman anlayabildiğini ifade eden grubun EBÖ ve RÖE puanları diğer gruplara oranla daha yüksek bulunmuştur.

12. Akademik personellerin 2'si nadiren, 47'si sıklıkla ve 13'ü her zaman öğrencilerini anlayabildiğini düşünmektedir. Her zaman öğrencilerini anlayabildiğini ifade eden grubun EEÖ, EBÖ ve RÖE puanları diğer gruplara oranla daha yüksek bulunmuştur.

13. Hastane çalışan diyetisyenlerin 4'ü nadiren, 68'i sıklıkla ve 38'i her zaman hastalarının kendilerini rahatlıkla ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Hastalarını her zaman kendilerini rahatlıkla ifade eder diyen grubun empatik eğilim ve özsaygı puanları diğer gruplardan yüksek bulunmuştur. EBÖ puanları incelendiğinde ise sıklıkla hastalarının kendisini ifade ettiğini düşünen grubun puanı diğer gruplardan yüksek bulunmuştur.

14. Akademik personelin 5'i nadiren, 45'i sıklıkla ve 13'ü her zaman öğrencilerinin kendilerini rahatlıkla ifade edebildiğini belirtmişlerdir. EBÖ ve RÖE puanlarında sıklıkla öğrencilerinin kendilerini ifade edebildiğini düşünen grup en yüksek puana, nadiren ifade edebildiklerini düşünen grup en düşük puana sahiptir. EEÖ puanlarında ise her zaman öğrencilerim kendilerini ifade edebilmekte diyen diyetisyenler en yüksek puanı alırken, nadiren ifade edebildiğini düşünenler en düşük puanı almışlardır.

15. Hastanede çalışan diyetisyenlerin 106'sı iş ortamında empatik davranabildiğini düşünürken, 4'ü iş ortamında empatik olamadığını düşünmektedir. İş ortamında empatik davranabildiğini düşünen diyetisyenlerin empatik eğilim ve empatik beceri puanları, empatik davranamadığını düşünenlere göre daha yüksek

bulunmuştur. Özsaygı puanları açısından iki grup arasında fark olmadığı görülmektedir.

16. Akademik personel olarak görev yapan diyetisyenlerin 63'ü iş ortamında empatik davranabildiğini düşünürken, 2'si empatik davranamadıklarını ifade etmişlerdir. Çalışma ortamında empatik davranabildiğini düşünen diyetisyenlerin empatik eğilim, empatik beceri ve özsaygı puanları empatik davranamadığını düşünenlerden yüksek bulunmuştur.

17. Hastanede çalışan diyetisyenlerin 1'i nadiren, 49'u sıklıkla ve 60'ı her zaman hastalarının duygu/düşüncelerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Hastalarının duygu/düşüncelerine her zaman önem verdiğini düşünen grubun EEÖ ve RÖE puanları diğer gruplardan yüksek bulunmuştur. EBÖ'nde ise sıklıkla hastalarının duygu/düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grup en yüksek puanı almıştır.

18. Akademik personelin 2'si nadiren, 32'si sıklıkla ve 29'u her zaman öğrencilerinin duygu/düşüncelerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerinin duygu/düşüncelerine her zaman önem verdiğini düşünen grubun EEÖ ve RÖE puanları diğer gruplardan yüksek bulunmuştur. Sıklıkla öğrencilerinin duygu ve düşüncelerine önem veririm diyen grubun ise en yüksek EBÖ puanına sahip olduğu belirlenmiştir.

19. Hastanede çalışan diyetisyenlerin 11'i nadiren, 64'ü sıklıkla ve 35'i her zaman hasta yakınlarının duygu/düşüncelerini önemsediklerini belirtmişlerdir. Her zaman bu durumu önemsediklerini belirten grup her üç ölçek için de (EEÖ, EBÖ, RÖE) en yüksek puana sahiptir.

20. Akademik personelin 2'si hiçbir zaman, 12'si nadiren, 31'i sıklıkla ve 17'si her zaman öğrenci yakınlarının duygu/düşüncelerini önemsediklerini belirtmişlerdir. EEÖ incelendiğinde hiçbir zaman bu durumu önemsemediğini belirtenler en düşük, sıklıkla ve her zaman önemsediklerini ifade edenler aynı ve en yüksek puana sahiplerdir. EBÖ açısından bu durum incelendiğinde ise her ne kadar nadiren öğrenci yakınlarının duygu/düşüncelerini önemseddiğini belirtenler en yüksek puanı almış olsa da grupların empatik beceri puanının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

21. Hastanede çalışan diyetisyenlerin 2'si nadiren 61'i sıklıkla ve 47'si her zaman iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Nadiren iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini belirten grubun üç ölçek için de en yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir ancak grubun sadece 2 kişiden oluşması bu durum hakkında genelleme yapamayacağımızı göstermektedir.

22. Akademik personelin 1'i nadiren, 31'i sıklıkla ve 32'si her zaman iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini önemsediklerini belirtmişlerdir. Her zaman iş arkadaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun her üç ölçek için de (EEÖ, EBÖ, RÖE) en yüksek medyan puanlarına sahip olduğu görülmektedir.

23. Hastanede çalışan diyetisyenlerin 65'i sıklıkla ve 44'ü her zaman meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Her zaman meslektaşlarının duygu düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun EEÖ ve RÖE diğer gruptan yüksek bulunmuştur. EBÖ'nde ise sıklıkla bu duruma önem verdiğini ifade eden grubun medyan puanı diğer gruptan yüksek bulunmuştur.

24. Akademik personel olarak görev yapan diyetisyenlerin 3'ü nadiren, 33'ü sıklıkla ve 28'i her zaman meslektaşlarının duygu/düşüncelerini önemsediklerini belirtmişlerdir. Her zaman meslektaşlarının duygu ve düşüncelerine önem verdiğini ifade eden grubun empatik eğilim, empatik beceri ve özsaygı puanları diğer gruplardan yüksek bulunmuştur.

25. Hastanede çalışan diyetisyenlerin 1'i hiçbir zaman, 33'ü nadiren, 62'si sıklıkla ve 13'ü her zaman meslektaşlarının empatik davranabildiklerini belirtmişlerdir. EEÖ'nde üç grup aynı puana sahipken, hiçbir zaman meslektaşlarının empatik davranmadığını düşünen 1 kişinin diğer gruplardan yüksek puan aldığı görülmüştür. EBÖ'nde ise her zaman meslektaşların empatik davranabilmektedir diyen grup en yüksek medyan puanını almıştır. Özsaygı puanları incelendiğinde grupların hemen hemen aynı puana sahip oldukları görülmüştür.

26. Akademik personelin 24'ü nadiren, 32'si sıklıkla ve 8'i her zaman meslektaşlarının empatik davranabildiklerini ifade etmişlerdir. Meslektaşlarının her

zaman empatik davranabildiğini ifade eden grubun empatik beceri ve özsaygı puanları diğer gruplardan yüksek bulunmuştur. Empatik eğilim puanları incelendiğinde ise grupların puanlarının birbirine çok yakın olduğu görülse de her zaman meslektaşlarının empatik davranabildiğini düşünen grubun puanları diğer grup puanlarının altında kalmıştır.

27. Hastane çalışanı diyetisyenlerin meslek seçim memnuniyetleri incelendiğinde 4'ü hiç memnun olmadığını, 9'u memnun olmadığını, 15'i kararsız olduğunu, 65'i memnun olduğunu ve 17'si meslek seçimlerinden oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir. EEÖ puanlarına bakıldığında meslek seçim memnuniyeti arttıkça empatik eğilim puanlarının da arttığı söylenebilir. Empatik beceri puanlarını incelersek meslek seçiminden hiç memnun olmayanlar en düşük EBÖ puanını alırken, meslek seçiminden memnun olmayanların ve kararsız olanların empatik beceri puanının diğer gruplardan fazla olduğu görülmüştür. Özsaygı puanlarının ise meslek seçim memnuniyetine göre değişmediği görülmektedir.

28. Akademik personelin meslek seçim memnuniyeti incelendiğinde ise, diyetisyenlerin 1'i hiç memnun olmadığını, 2'si memnun olmadığını, 7'si kararsız olduğunu, 37'si memnun olduğunu ve 18'i oldukça memnun olduğunu belirtmiştir. Meslek seçiminden oldukça memnun olanlar en yüksek empatik eğilim puanına sahipken, kararsız olduğunu belirtenler en düşük puana sahiptir. Meslek seçim memnuniyetine göre empatik beceri puanları incelendiğinde kararsız olduğunu ifade eden grup en yüksek puana sahipken, meslek seçiminden memnun olmayanlar en düşük EBÖ puanına sahiplerdir. Her ne kadar meslek seçiminden oldukça memnun olanlar en yüksek özsaygı puanına sahip olsa da grupların özsaygı puanlarının birbirlerine yakın olduğu görülmüştür.

29. Hastane çalışanı diyetisyenlerin kazanç memnuniyetleri incelendiğinde 33 kişi hiç memnun olmadığını, 53 kişi memnun olmadığını, 8 kişi kararsız olduğunu, 15 kişi memnun olduğunu ve 1 kişi oldukça memnun olduğunu ifade etmiştir. Kazanç memnuniyeti arttıkça EEÖ puanlarının arttığı görülmüştür. Kazanç memnuniyetleri sorgulanan diyetisyenlerden kararsız olduğunu ifade edenlerin en yüksek, hiç memnun olmadığını ifade eden diyetisyenlerin en düşük EBÖ ve RÖE puanlarına sahip oldukları görülmektedir.

30. Akademik personelin 4'ü kazançlarından hiç memnun olmadığını, 17'si memnun olmadığını, 9'u kararsız olduğunu ve 2'si oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Kararsız olduğunu belirten diyetisyenler en yüksek empatik eğilim puanına sahipken, hiç memnun olmadığını belirtenler en düşük puana sahiptir. Empatik beceri puanlarını incelediğimizde kazançlarından hiç memnun olmadığını ifade edenlerin puanı en yüksek bulunurken, oldukça memnun olduğunu ifade eden grubun puanının en düşük olduğu görülmüştür. Kazanç memnuniyetine göre özsaygı puanlarını incelediğimizde, kazançlarından hiç memnun olmadığını ifade edenler en yüksek ölçek puanını alırken, oldukça memnun olduğunu ifade edenler en düşük özsaygı puanını almışlardır.

31. Hastane çalışanı diyetisyenlerin iş değiştirme düşüncesi incelendiğinde 5'i kesinlikle hayır, 78'i hayır, 15'i kararsızım, 11'i evet ve 1'i kesinlikle evet cevabını vermişlerdir. Kesinlikle iş değiştirmeyi düşünmeyen grubun empatik eğilim puanı en yüksek bulunurken, iş değiştirmeyi düşünen grubun empatik eğilim puanı en düşük bulunmuştur. İş değiştirme fikri konusunda kararsız olan diyetisyenler en yüksek empatik beceri puanına sahipken, iş değiştirme düşüncesi olan diyetisyenlerin empatik beceri puanlarının diğer gruplara göre daha düşük puana sahip oldukları görülmüştür. Özsaygı puanlarını incelediğimizde ise iş değiştirme hususunda kararsız olduğunu ifade edenlerin en yüksek ölçek puanına sahip oldukları görülmektedir. Diğer grupların ölçek puanları hemen hemen aynıdır.

32. Akademik personelin iş değiştirme düşüncelerini incelediğimizde 10'u kesinlikle hayır, 42'si hayır, 10'u kararsızım, 1'i evet ve 2'si kesinlikle evet şeklinde cevap vermişlerdir. İş değiştirmeyi kesinlikle düşünmeyenler en yüksek empatik eğilim puanına sahipken, iş değiştirme düşüncesi olanlar en düşük puanı almışlardır. Aynı şekilde iş değiştirmeyi kesinlikle düşünmeyenler en yüksek EBÖ puanına sahipken, kesinlikle iş değiştirmeyi düşünenler en düşük ölçek puanını almışlardır. Diğer ölçeklerden farklı olarak RÖE'ne baktığımızda iş değiştirme düşüncesi olanlar en yüksek özsaygı puanını alırken, bu konuda kararsız olanlar en düşük özsaygı puanına sahiptir.

6.2. Öneriler

Sağlık personelinin empatik becerisi hastayla kurduğu ilişkinin önemli bir parçasıdır. Bu ilişkinin niteliği kaliteli hizmet sunumunda en önemli yere sahip olan hasta memnuniyeti sağlık çalışanları ile hasta ilişkisini, güvenini ve tedaviye uyumunu artırmaktadır. Bu nedenle sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeylerinin geliştirilmesi hem hasta hem de sağlık çalışanı açısından önemlidir.

Beslenme eğitiminin temel ilkelerinden birisi hastanın beslenme öyküsünü iyi alabilmektir. Bu öykü içerisinde yalnızca tüketilen besinlerin yanı sıra beslenme alışkanlıklarını etkileyebilecek pek çok sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik etmen de yer almaktadır. Diyetisyenler beslenme eğitiminin etkinliğini arttırabilmek için başta empati olmak üzere iletişim becerilerini etkin kullanabilmelidirler.

Yalnızca tıbbi beslenme tedavisi değil, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının kazandırılması da bir dizi beslenme eğitimi sürecini kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde diyetisyenler pek çok problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Diyetisyenin bu problemleri tanıyabilmesi, problemin varlığını kabul ederek çözüm yolları bulabilmesi için lisan eğitimi süresince bu konularda eğitim alması önemli bir gerekliliktir. Diyetisyenin empati becerisi, hasta ile diyetisyen arasındaki ilişkinin niteliği özellikle tıbbi beslenme tedavisinin etkinliğinde temel öğelerdendir.

Beslenme ve Diyetetik eğitiminin ilk aşaması yoğun olarak teorik bilgi donanımı kazanma amacını taşımakta; son sınıf stajları ise bu bilginin gerçek yaşama aktararak kullanımını hedeflemektedir. Empati becerisinin de aynı şekilde ilk sınıflarda tanıtılması, stajlarda ise işlerlik kazandırılması beslenme diyetetik eğitimi içerisinde dikkate alınmalıdır.

Empati eğilimi bireyin duygusal özelliklerinden olmakla beraber empati becerisi eğitimle geliştirilebilmektedir. Hem lisans eğitimi sırasında eğitim elemanlarından hem de stajlar ve meslek yaşamının ilk yıllarında karşılaşılan kıdemli meslektaşlardan etkilenecek empatik becerisi şekillenmektedir. Bu nedenle öğrencilikten başlayarak, diyetisyenlerin empatik becerilerinin çevre ile ne derece etkileşim altında olduğu araştırılmalıdır.

Empati becerisinin geliştirilebilmesi için yalnızca diyetetik eğitimi sırasında değil, mezuniyet sonrasında da ele alınarak, diyetisyenlerin empati becerilerini yükseltmek ve farkındalığı artırmak amacıyla rol alma ve rol modeli tekniklerinin kullanıldığı psikodrama, empatik beceriyi geliştirme programlarının lisans eğitimi içerisinde ve/veya hizmet içi eğitimlerde yer alması gerekmektedir.

Empatik eğilimlerinin, empatik becerilerine göre daha yüksek olduğu görülen bu çalışmanın sonuçlarına göre, diyetisyenlerin empatik becerilerini yükseltmek amacıyla özellikle hastaların yoğun olduğu polikliniklerdeki diyetisyen sayısı artırılmalıdır.

7.KAYNAKLAR

1. Tutuk A., Al D., Doğan S. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. CÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 6.2: 36-41, 2002.
2. Altay, A. Sağlık Hizmetlerinin Sunumunda Yeni Açılımlar Ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Sayıştay Dergisi, 64, 33-58, 2007.
3. Yüksel A. Eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), 341-354, 2004.
4. Öksüzoğulları H. 4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.
5. Bulut, H., Düşmez, İ. Öğretmenlerin Empatik Eğilim Becerilerinin Demografik ve Mesleki Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5, 105-115, 2014.
6. Tomanbay İ. Sosyal Çalışma Sözlüğü. Ankara: Selvi Yayınları, 1999.
7. Tuncay T., Sunay İ.L. Sosyal hizmet uygulamasında empatiyi yeniden düşünmek. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 20(2), 39-56, 2009.
8. Goleman D. Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir?,(çev. Banu Seçkin Yüksel, 2005), 29. Bası, İstanbul: Varlık Yayınları, 1995.
9. Soucie, K.M. Personal stories of empathy in adolescence and emerging adulthood. Master thesis. Wilfrid Laurier University, Canada, 2008.
10. Wispe, L. The Distinction Between Sympathy And Empathy: To Call Forth As Concept, A Word is Needed. Journal Of Personality And Social Psychology. 50(2), 312-314, 1986.
11. Barrett-Lennard, Godfrey T. The empathy cycle: Refinement of a nuclear concept. Journal Of Counseling Psychology 28(2),91,1981.
12. Dökmen Ü. İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık. 2008
13. Dereboy Ç., Harlak H., Gürel S. Tıp eğitiminde eş duyumu öğretmek. Türk Psikiyatri Dergisi, 16(2), 83-89., 2005.
14. Kılıç S. İstanbul'daki okul öncesi öğretmenlerinin empatik beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

15. Yaydırğan İ. Grup rehberliği yoluyla empatik beceri geliştirmede edebi eserlerin kullanımı. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
16. Olson J, Hanchet, E. Nurse-expressed empathy, patient outcomes and development of a middle –range theory. Journal Of Nursing Scholarship, 29(1), 71-76, 1997.
17. Wiseman T. A concept analysis of empathy. Journal of Advanced Nursing, 23:1162-1167, 1996.
18. Uğur A. Oluşturmacı sosyal bilimler öğretiminde örnek olay incelemesi tekniği kullanımının öğrencilerin empatik düşünme becerilerine etkisi: bir eylem araştırması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
19. Uygun E. Psikiyatri servisinde çalışan hemşirelerin empati beceri düzeylerinin belirlenmesi. İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
20. Öz F. Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri, empatik becerileri ve akademik başarıları arasındaki ilişki. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2(2),1998.
21. Goldstein A.P., Michaels G.Y. Empathy: development, training, consequences. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, Assoc.Pub., 1985.
22. Karaca A., Açıkgöz F., Akkuş D. Eğitim ile empatik beceri ve empatik eğilim geliştirilebilir mi?: bir sağlık yüksekokulu örneği, Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(3), 2013.
23. Çelik, E. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.
24. Katman H.A. Okul yöneticilerinin empatik eğilimlerinin incelenmesi: Isparta il merkezi örneği(Doktora Tezi), Sosyal Bilimler, 2010.
25. Mete S., Gerçek E., PDÖ yönetimiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9(2): 11- 17, 2005.
26. Cengiz S. Hemşirelerde empatik eğilim ve iş doyumu ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008.
27. Rogers C.R. Carl Rogers on encounter groups, Newyork, Harper and row publishers, 1970.

28. Mercer S.W, Reynolds W.J. Empathy and quality of care. British Journal of General Practice, October, (52), 9-13, 2002.
29. Manav A. Hemşirelerin empatik eğilim ve becerilerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 2008.
30. Hemmerdinger J.M., Stoddart S.D., Lilford, R. J. A systematic review of tests of empathy in medicine. BMC medical education, 7(1), 1.,2007.
31. Goubert L., Craig K.D., Vervoort T., Facing others in pain: the effects of empathy. Pain, 118(3), 285-288.,2005.
32. Hojat M., Vergare M.J., Maxwell K. The devil is in the third year: a longitudinal study of erosion of empathy in medical school. Academic Medicine, 84(9), 1182-1191., 2009.
33. Güldağ, S. Düzce Çakırlar ilköğretim okulunda okuyan öğrenci ebeveynlerinin empatik düzeylerinin ailelerinin sosyo-ekonomik yapılarına göre incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2007.
34. De Wied M., Branje S. J., Meeus W.H. Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents. Aggressive Behavior, 33(1), 48-55., 2007.
35. Smith A. Cognitive empathy and emotional empathy in human behavior and evolution. The Psychological Record, 56, 3-21, 2006.
36. Guttman H.A., Laporte L. Empathy in families of women with borderline personality disorder, anorexia nervosa, and a control group. Family process, 39(3), 345-358., 2000.
37. Dökmen Ü.,Empatinin yeni bir modele dayandırılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21(1-2),155-190, 1988.
38. Jersild A.T. Çocuk psikolojisi. (Çeviren Günçe G.), Dördüncü Basım, Ankara, 1983.
39. Davis M.H., Franzoi S.L. Stability and change in adolescent selfconsciousness and empathy, Journal of Research in Personality, 25(1),70- 87, 1991.
40. Topçu E., Astların bakış açısından yöneticilerin empatik eğilimlerin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2007.
41. Özcan A. Hemşire-hasta ilişkisi ve iletişim. Saray Yayıncılık, İzmir, 1996.

42. Pek H., Kuşuluoğlu S., Yıldırım Z. Çocuklara bakım veren hemşirelerin empati becerileri. Hemşirelik Forumu Dergisi, 4(4-5):37-41, İstanbul, 2001.
43. Karabağ S.G. Öğretilbilir ve bilişsel bir beceri olarak tarihsel empati. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2003.
44. Bryant, J., Roskos-Ewoldsen, D. R., Cantor, J. Communication and emotion: Essays in honor of Dolf Zillmann. Routledge., 2003.
45. Kasapoğlu, A. Empati ve sempati olgusuna vurgu yapan bazı ayetler. Bilimname: Düşünce Platformu, 33-61, 2006.
46. Stein S.J., Book H.E., Işık M. EQ: Duygusal zekâ ve başarının sırrı. 2003.
47. Akkoyun F. Empatik anlayış üzerine, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, XV (2), 68, 1982.
48. Murray B. Does 'emotional intelligence' matter in the workplace?, American Psychological Association, 29(7), 306-314, 1998.
49. Arifoğlu B., Sala Razi G. Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi,4(1), 7-11, 2011.
50. Cüceloğlu D., İnsan ilişkilerinde dinlemek konuşmaktan daha önemli, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı: 4, İstanbul, s.343. 1993.
51. Cüceloğlu D., Yeniden insan insana, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
52. Barut Y., Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri ile çatışma eğilimi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, Makale, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, 2004.
53. Metin H. Empatik iletişim ve yönetişim. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Bahar, (32), 177-204, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2011.
54. Cüceloğlu, D. İletişim donanımları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002.
55. Cevahir R, Çınar N, Sözeri C, Ebelik öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi; 3(7):6-7.,2008.
56. Yu J.,Kirk M. Evaluation of empathy measurement tools in nursing: Systematic review. Journal of advanced nursing, 65(9), 1790-1806., 2009.

57. Zeighami R., Rafiie F. Concept analysis of empathy in nursing. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 1(1), 27-33., 2012.
58. Okun B.F. *Effective helping: interviewing and counseling techniques*. (5th Edition). USA: Brooks/Cole Publishing Company, 1997.
59. Corey G. *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. CA:Brooks/Cole Publishing Company.,1982
60. Cormier W.H., Cormier L.S. *Interviewing strategies for helpers* (3rd edition). Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company., 1991.
61. Glassman, W.E. *Approaches to Psychology*, 3rd ed. England:Open University Press, 2001.
62. Egan G. *The skilled helper: a problem-management and opportunity-development approach to helping*. 7th ed. Brooks/Cole; 2002.
63. Ong L.M., Visser M.R., Lammes F.B. Doctor–patient communication and cancer patients’ quality of life and satisfaction. *Patient Education and Counseling*, 41:145–56, 2000.
64. Epstein RM, Franks P, Fiscella K. Measuring patient-centred communication in patient–physician consultations: theoretical and practical issues. *Social Science&Medicine*, 61(7),1516–1528, 2005.
65. Stewart M.A. Effective physician–patient communication and health outcomes: a review. *Canadian Medical Association Journal*. 152:1423–33, 1995.
66. Määttä S.M. Closeness and distance in the nurse-patient relation. The relevance of Edith Stein's concept of empathy. *Nursing Philosophy*, 7(1), 3-10, 2006.
67. McMillan L.R., Shannon D.M. Psychometric analysis of the JSPE nursing student version R: comparison of senior BSN students and medical students attitudes toward empathy in patient care. *ISRN nursing*, 2011.
68. Walker K.M., Alligood M.R. Empathy from a nursing perspective: Moving beyond borrowed theory. *Archives of Psychiatric Nursing*, 15(3), 140-147, 2001.
69. Reynolds W.J., Scott B. Do nurses and other professional helpers normally display much empathy?. *Journal of advanced nursing*, 31(1), 226-234.,2000.
70. Neumann M.,Bensing J.,Mercer S. Analyzing the “nature” and “specific effectiveness” of clinical empathy: a theoretical overview and contribution towards a theory-based research agenda. *Patient education and counseling*, 74(3), 339-346., 2009.

71. Larson E.B., Yao X. Clinical empathy as emotional labor in the patient-physician relationship. *Jama* 293.(9), 1100-1106, 2005.
72. Riess H., Kelley J.M., Bailey R.W. Empathy training for resident physicians: a randomized controlled trial of a neuroscience-informed curriculum. *Journal of general internal medicine*, 27(10), 1280-1286, 2012.
73. Kim S.S., Kaplowitz S., Johnston M.V. The effects of physician empathy on patient satisfaction and compliance. *Evaluation & the health professions*, 27(3), 237-251, 2004.
74. Zachariae R., Pedersen C.G., Jensen A.B. Association of perceived physician communication style with patient satisfaction, distress, cancer-related self-efficacy, and perceived control over the disease. *British Journal Of Cancer*, 88(5), 658-665, 2003.
75. Hancock R.E., Bonner G., Hollingdale R. If you listen to me properly, I feel good': a qualitative examination of patient experiences of dietetic consultations. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 25(3), 275-284, 2012.
76. Spiro, H. What is empathy and can it be taught?. *Annals of Internal Medicine*, 116(10), 843-846, 1992.
77. Spraggins E.F. Empathy in clinical dietitians and dietetic interns. Texas Tech University, Texas, 1987.
78. Cant, R.P., and Aroni R.A. Exploring dietitians' verbal and nonverbal communication skills for effective dietitian-patient communication. *Journal Of Human Nutrition And Dietetics* 21(5), 502-511, 2008.
79. Pearson D, Rapoport L. Changing health behaviour. Manual of dietetic practice. 4th ed., Chichester: Wiley; 2007.
80. Goodchild C.E., Skinner T.C., Parkin T. The value of empathy in dietetic consultations. A pilot study to investigate its effect on satisfaction, autonomy and agreement. *Journal Of Human Nutrition And Dietetics* 18(3), 181-185, 2005.
81. Nicolaidis C, Curry M, Gerrity M. Health care workers expectations and empathy toward patients in abusive relationships. *Journal of The American Board of Family Medicine*, 18, 159-65, 2005.
82. Glanz K. Dietitians' effectiveness and patient compliance with dietary regimens. A pilot study. *Journal of the American Dietetic Association*, 75(6), 631-636, 1979.
83. Mason M., Wenberg B.G., Welsch P.K. The dynamics of clinical dietetics. John Wiley & Sons Ltd, 1977.

84. Schiller M.R. Current hospital practices in clinical dietetics. Journal of the American Dietetic Association, 84(10), 1194-1197, 1984.
85. Gable J., Herrmann T. Counselling skills for dietitians. John Wiley & Sons, 2015.
86. Mearns D., Thorne B. Person centred counselling in action. Sage Publications, London, 1999.
87. Biltz, P. A., Derelian, D. V. Changing dietitians' attitudes toward client counseling. Journal of the American Dietetic Association, 73(3), 239-241, 1978.
88. Pişkin M. Özsaygıyı geliştirme eğitimi. Y. Kuzgun (Ed.). İlköğretimde rehberlik., 2006.
89. Plummer D. Self-esteem games for children. Jessica Kingsley Publishers., 2007.
90. Butler R.J., Gasson S.L. Self esteem/self concept scales for children and adolescents: A review. Child and Adolescent mental health, 10(4), 190-201, 2005.
91. Lawrence D. Enhancing self-esteem in the classroom. Pine Forge Press., 2006.
92. Cevher F.N., Buluş M. Benlik kavramı ve benlik saygısı: önemi ve geliştirilmesi. Akademik Dizayn Dergisi, 2, 52-64., 2007.
93. Coopersmith, S. The antecedents of self-esteem. W.H. Freeman and Company, San Francisco, 1974.
94. Emler N. Self esteem: The costs and causes of low self worth. York Publishing Services. 2001.
95. Uzunkol E., Yel S. Hayat Bilgisi Dersinde Uygulanan Değer Eğitimi Programının Özsaygı, Sosyal Problem Çözme Becerisi ve Empati Üzerine Etkisi. Eğitim Ve Bilim, 41(183), 2016.
96. Erdle S., Irwing P., Rushton J.P. The general factor of personality and its relation to self-esteem in 628,640 internet respondents. Personality and Individual Differences, 48(3), 343-346, 2010.
97. Douglas M.R. How to win with high self esteem. Louisiana: Pelican Publishing., 1994.
98. Ekinci Ö., Aybek B. Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. İlköğretim Online, 9(2), 816-827, 2010.

99. İkiz F.E. "Danışma becerileri eğitiminin danışmanların empatik eğilim, empatik beceri ve tükenmişlik düzeyleri üzerindeki etkisi." Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2006.
100. Rosenberg M. Society and the adolescent self-image. Princeton University Press, USA, New Jersey, 1965.
101. Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fak, Psikiyatri ABD Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.,1986.
102. Çörüş G. Son ergenlikte öz-değeri etkileyen ailesel değişkenler: Bilişsel Kuram Açısından Bir Değerlendirme. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.
103. Doğan T., Totan T. Olumlu değerlendirilme korkusu ölçeği Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. Akademik Bakış Dergisi, 22., Ekim-Kasım- Aralık, 2010.
104. Kadushin A. The social work interview:A guide for human service professionals (3rd ed.). New York: Columbia University Press., 1990.
105. Çankaya S., Polat, Y., Filiz, F. Doğum için başvuran gebelerin empatik iletişim beklentilerinin ebeler tarafından karşılanma durumu. Genel Tıp Dergisi, 24:7-14., 2013.
106. Dizer B., İyigün E., Kılıç S. Yoğun bakım hemşirelerinin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi. Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi;12(1-2):1-11., 2008.
107. Jansen J., Van Weert, J.C., De Groot J. Emotional and informational patient cues: the impact of nurses' responses on recall. Patient education and counseling, 79(2), 218-224, 2010.
108. Yiğitbaş Ç., Deveci S.E., Açık Y., Ozan, A.T. Sağlık eğitimi alan bir grup öğrencinin empatik eğilim ve becerisi [The empathic tendency and empathic skills of a group of students receiving health education]. SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 7-13, 2013.
109. Akıncı Çil A., Akgün G. Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerileri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 6.17: 53-65., 2011.
110. Nazik E.,Arslan S. Hemşirelik öğrencilerinin empatik becerileri ile özduyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14, 4, 2011.
111. Vurgun N, Durak F. Takım Sporları Açısından Empati Ve Takım Birlikteliği İlişkisi Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi. IV (2), 73-77, 2006.

112. Akbulut E., Sağlam H.İ. Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2), 1068-1083, 2010.
113. Saygılı G, Kırıktaş H, Gülsoy H.T, Bazı değişkenlere göre öğretmenlerin empatik eğilimlerinin incelenmesi Bartın üniversitesi eğitim fakültesi dergisi 4.1, 73-82., 2015.
114. Karataş Z. Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 97-114, 2012.
115. Demir M.K, Sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerinin incelenmesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (33),107-121, 2012.
116. Şen H.T., Yılmaz F.T., Ünüvar Ö.P, Birinci basamak sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeyleri. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 3, 6-12., 2012.
117. Altıok H.Ö., Ek N., Koruklu N. Üniversite öğrencilerinin benlik saygı düzeyi ile ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(1), 2010.
118. Dizer B., İyigün E. Yoğun bakım hemşirelerinde empatik eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 12(1), 2009.
119. Kutanis R.U, Tunç T. Hemşirelerde Benlik Saygısı İle Durumluk Ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki: Bir Üniversite Hastanesi Örneği. "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi 15.2: 1-15., 2013.
120. Baynal F. "Yetişkinlerde Dindarlık ve Ruh Sağlığı." İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 4.1 :206 231., 2015.
121. Özcan H. Hemşirelerin empatik eğilim ve empatik becerileri: Gümüşhane örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(2)., 2012.
122. Karaoğlu N, Sivri F. Aile hekimlerinin empatik eğilimleri: kesitsel bir karşılaştırma. Turkish Family Physician; 1(2): 40-4., 2010.
123. Akgöz S., Özçakır A., Atıcı E. Uludağ Üniversitesi sağlık uygulama ve araştırma merkezi'nde çalışan hekimlerin empatik eğilimleri. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History, 13(2), 97-104., 2005.
124. Sayar K, Sayar N.A., Aksöyek A, Aşık G. Sağlık çalışanlarında empati becerisinin değerlendirilmesi. Yeni Symposium, 36:19-28., 1998.

125. Erbil N., Bostan Ö. Ebe ve hemşirelerde iş doyumu, benlik saygısı ve etkileyen faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 7.30:56-66.,2004
126. Akgün Şahin Z., Kardaş Özdemir F. Hemşirelerin iletişim ve empati beceri düzeylerinin belirlenmesi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Journal of Academic Research in Nursing, 1(1):1-7, 2015.
127. Çelik E., Çağdaş A. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (23), 23-38, 2010.
128. Elikesik M., Alım M. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(3), 167-180.,2013.
129. Ergin D., Celasin N.Ş., Akış Ş., Altan Ö. Dahili kliniklerde görev yapan hemşirelerin tükenme ve empatik beceri düzeyleri ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(11), 49-64. 2009.
130. Arpacı P., Özmen D. Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik ve Empatik Eğilim Düzeyleri ve Aralarındaki İlişki, Hemşirelikte eğitim ve araştırma dergisi;11(3): 51-57, 2014.
131. Uğurlu C.T., Yıldırım M.C., Özer N. İl eğitim denetmenlerinin iletişim becerileri ile empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 91-106, 2012.

8.EKLER

EK 1: Etik Kurul Onayı

1993

Başkent Üniversitesi

*Tıp ve Sağlık Bilimleri
Araştırma Kurulu*

Dr. Hakan Özkardeş
Dr. A. Eftal Yücel
Dr. Feride İ. Şahin
Dr. Şule Bulut
Dr. Fuat Büyüklü
Dr. Emine Aksoydan
Dr. Tolga R. Aydos
Dr. Elif Durukan
Dr. Şebnem İlhan

Sayı: 94603339 / 18-050.01.08.01-1175
Konu: Proje onayı

18/12/2014

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Beslenme ve Diyetetik Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşin Yıldız tarafından yürütülecek olan KA14/328 nolu "Ankara'da çalışan diyetisyenlerin empatik eğilimlerinin değerlendirilmesi" başlıklı araştırma projesi Kurulumuz ve Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 17/12/2014 tarih ve 14/128 sayılı kararı ile uygun görülmüştür. Projenin başlama tarihi ile çalışmanın sunulduğu kongre ve yayınlandığı dergi konusunda Kurulumuza bilgi verilmesini rica ederim.

Prof. Dr. Hakan ÖZKARDEŞ
Tıp ve Sağlık Bilimleri Araştırma
Kurulu Başkanı

Not: Çalışma bildiri ve/veya makale haline geldiğinde "Gereç ve Yöntem" bölümüne aşağıdaki ifadelerden uygun olanının eklenmesi gerekmektedir.

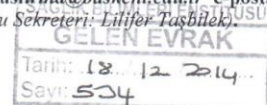
— Bu çalışma Başkent Üniversitesi Tıp ve Sağlık Bilimleri Araştırma Kurulu ve Etik Kurulu tarafından onaylanmış (Proje no:...) ve Başkent Üniversitesi Araştırma Fonunca desteklenmiştir.

— This study was approved by Baskent University Institutional Review Board and Ethics Committee (Project no:...) and supported by Baskent University Research Fund.

Başkent Üniversitesi
Tıp Fakültesi Dekanlığı
16. Sokak No. 11
Bahçelievler, 06490
Ankara
Tel : 0312 212 90 65
Faks : 0312 221 37 59
arastirma@baskent.edu.tr

LT

İşlemlerinizi hızlandırmak için anabilim dalı üzerinden resmi yazışma ve imza gerektirmeyen her türlü bilgi alışverişinde arastirma@baskent.edu.tr e-posta adresimizi kullanınız (Bağlantı- Araştırma Kurulu Sekreteri: Lülifer Taşbilek).

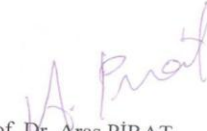
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

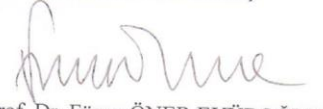
KARAR

KARAR TARİHİ	KARAR SAYISI	PROJE NO
17/12/2014	14/128	KA14/328

Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Beslenme ve Diyetetik Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşin Yıldız tarafından yürütülecek olan KA14/328 nolu ve "Ankara'da çalışan diyetisyenlerin empatik eğilimlerinin değerlendirilmesi" başlıklı araştırma projesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından incelendi ve etik açıdan uygun olduğuna karar verildi.

• Prof. Dr. Hakan ÖZKARDEŞ

• Prof. Dr. Araş PİRAT

• Prof. Dr. Füsün ÖNER EYÜBOĞLU

Katılmadı.
• Prof. Dr. Hulusi B. ZEYNELOĞLU

• Prof. Dr. Neslihan ARHUN

Katılmadı.
• Doç. Dr. H. Seyra ERBEK

• Yrd. Doç. Dr. Rifat V. YILDIRIM

EK 2: Anket Formu

Kişisel Bilgi Formu

- 1.Cinsiyet 1.Erkek 2.Kadın
- 2.Doğum Tarihiniz(gün/ay/yıl) .....
- 3.Medeni durumunuz? 1.Evli 2. Bekar 3.Dul/Boşanmış
- 4.Çocuğunuz var mı? 1.Evet.....(çocuk) 2.Hayır
- 5.Mezun olunan okul adı?.....
- 6.Mezuniyet yılı?.....
- 7.a.) Eğitim düzeyiniz nedir?
- 1.Yüksekokul/Fakülte(mezun) 2.Yüksek lisans(mezun) 3.Doktora(mezun)
- 4.Diğer(belirtiniz)
- 7.b.) Bulunduğunuz kurumda unvanınız nedir?
1. Diyetisyen 2.Öğretim Üyesi 3.Öğretim Görevlisi 4. Arş.Görevlisi 5. ÖYP
- 8.Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz?
1. 0-5 yıl 2. 6-10 yıl 3. 11-20 yıl 4. 20 yıldan fazla
9. Mevcut iş yerinizde ne kadar süredir çalışmaktasınız?
- .....ay .....yıl
10. Çalıştığınız kurum?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- ☐ Fakülte/Üniversite ☐ Tam teşekküllü hastane ☐ Üniversite hastanesi
- ☐ Özel hastane
- ☐ Ana-Çocuk sağlığı merkezi ☐ Aile sağlığı merkezi ☐ Tıp merkezi
- ☐ Branş hastanesi (göz, kadın doğum, onkoloji hastanesi vb...) ☐ Özel klinik
- ☐ Diğer(belirtiniz)
- 11.Mesleki çalışma alanınız nedir?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- ☐ Akademik ☐ Klinik ☐ Poliklinik ☐ Mutfak
- ☐ Diğer
- 12.Haftalık ortalama ders yükünüz nedir?..... saat
- 13.Meslek seçiminizden memnun musunuz?
- ☐ Oldukça memnunum ☐ Memnunum ☐ Kararsızım ☐ Memnun değilim ☐ Hiç memnun değilim

14.İş değiştirmeyi düşünüyor musunuz?

☐Kesinlikle evet ☐Evet ☐Kararsızım ☐Hayır ☐Kesinlikle hayır

15.Kazancınızdan memnun musunuz?

☐Oldukça memnunum ☐Memnunum ☐Kararsızım ☐Memnun değilim ☐Hiç memnun değilim

16. Şu anda bulunduğunuz iş ortamından ne derece memnunsunuz?

☐Oldukça memnunum ☐Memnunum ☐Kararsızım ☐Memnun değilim ☐Hiç memnun değilim

17. Şu anda çalıştığınız bölümde kaç beslenme-diyetetik çıkışlı akademisyen bulunmaktadır? .....

18.Çalıştığınız okuldaki öğrenci sayısı kaçtır?.....

19. Günlük birebir ilgilendiğiniz ortalama/tahmini öğrenci sayısı nedir?
.....

20. Aşağıdaki grupları mesleğiniz açısından önem sırasına göre sıralayınız(1'den 4'e doğru)

☐ Yatan Hasta ☐ Poliklinik ☐ Yönetim/İdari İşler ☐Kurum/Mutfak

21. Öğrencilerinizle iletişim kurabiliyor musunuz?

☐ Her zaman ☐Sıklıkla ☐Nadiren ☐Hiçbir zaman

22.Öğrencilerinizi anlayabildiğinizi düşünüyor musunuz?

☐ Her zaman ☐Sıklıkla ☐Nadiren ☐Hiçbir zaman

23. Öğrencileriniz kendilerini size rahatlıkla anlatırlar mı?

☐ Her zaman ☐Sıklıkla ☐Nadiren ☐Hiçbir zaman

24.İş ortamındaki ilişkilerinizde empatik davrandığınızı düşünüyor musunuz?

1. Evet 2.Hayır

25.Öğrencilerinizin duygu ve düşüncelerine önem verir misiniz?

☐ Her zaman ☐Sıklıkla ☐Nadiren ☐Hiçbir zaman

26. Öğrenci yakınlarının duygu ve düşüncelerine önem verir misiniz?

☐ Her zaman ☐Sıklıkla ☐Nadiren ☐Hiçbir zaman

27.İş arkadaşlarınızın duygu ve düşüncelerine önem verir misiniz?

☐ Her zaman ☐Sıklıkla ☐Nadiren ☐Hiçbir zaman

28. Meslektaşlarınızın duygu ve düşüncelerine önem verir misiniz?

- ☐ Her zaman ☐ Sıklıkla ☐ Nadiren ☐ Hiçbir zaman

29. Meslektaşlarınızın empatik davranabildiğini düşünüyor musunuz?

- ☐ Her zaman ☐ Sıklıkla ☐ Nadiren ☐ Hiçbir zaman

30. Psikoloji ya da eğitim psikolojisi alanı ile ilgileniyor musunuz?(cevabınız evetse size uygun gelen seçenekleri işaretleyiniz)

1. Evet 2. Hayır

- ☐ Kitap/dergi alırım ☐ Bu alanla ilgili TV programlarını izlerim
☐ Gazete/internet üzerinden ilgili alanları takip ederim
☐ Düzenlenmiş seminer/konferanslara katılırım
☐ Diğer(belirtiniz).....

TEŞEKKÜRLER...

EK 3: Empatik Eğilim Ölçeği

	Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızım	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1 Çok sayıda dostum var					
2 Film izlerken bazen gözlerim yaşarır.					
3 Sıklıkla kendimi yalnız hissederim					
4 Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar					
5 Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.					
6 Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.					
7 İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.					
8 Birisi ile tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşır.					
9 Çevremde çok sevilen bir insanım.					
10 TV'deki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.					
11 Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.					
12 İnsanların çoğu bencildir.					
13 Sinirli bir insanım.					
14 Genellikle insanlara güvenirim.					
15 İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar.					
16 Girişken bir insanım.					
17 Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.					
18 Genellikle hayatımdan memnunum.					
19 Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar.					
20 Genellikle keyfim yerindedir.					

EK 4: Empatik Beceri Ölçeği

Aşağıda altı durum ve her duruma ilişkin on iki tepki verilmiştir. Bu durumları ve bunlara ait tepkilerin her birini okuduktan sonra, her durum için, verilen on iki tepkiden sorun sahibine söylemeyi tercih edeceğiniz dört tepkiyi seçiniz ve işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

I.Kişi (ev hanımı)

Yemek, çamaşır, temizlik, dikiş, alış-veriş, çocuklar... Bütün gün tek başıma koşturuyorum, yine de yetişemiyorum. Kendime ayıracak beş dakikam yok. Kendimi mutfakla banyo arasında hapsolmuş hissediyorum.

- 1.Ev işlerine yardım edecek bir yardımcı kadın tutmayı hiç düşündün mü?
- 2.Bütün bu işler günde kaç saatini alıyor?
- 3.Eşin hiç yardım ediyor mu?
- 4.Anladığım kadarıyla ev işleri sana çok ağır geliyor.
- 5.Ev işlerini yapan, dünyada bir tek sen değilsin, bu durumu böyle mesele yapmak doğru değil.
- 6.Haklısın, bu kadar iş insanı gerçekten bunaltır.
- 7.Bence senin problemin, işleri becerememen değil, işlerin çok olması.
- 8.Senin yerinde olsam, ben de bunalırdım.
- 9.Sanırım bunca iş karşısında kendini çaresiz ve yalnız hissediyorsun.
- 10.Sana katılıyorum, ev işleri gerçekten kolaydır.
- 11.Annem de (veya bir başka yakınınız), senin gibi sürekli ev işi yapmaktan bunalıyor.
- 12.Sanırım, bu kadar çok işi tek başına yapmak zorunda kalman seni öfkeliyor.

II. Kişi (bir arkadaşınız)

Bir miras meselesi yüzünden babamla amcam kavga ettiler. Aslında ben ikisini de severim. Aralarını bulmaya çalıştım daha da kötü oldu. Babam dün “bir daha o adamla konuşmayacaksın” dedi. Gerçi, miras konusunda babam haklı gibi, ama amcamdan da vazgeçemem ki. Bunca yıl bize ikinci baba oldu. Üç kuruş için, bu çektiğimize değer mi?

1. Her ailede böyle problemler olabilir, kardeş kardeşin ne öldüğünü istermiş ne güldüğünü.

2. Bence üzülmen gereksiz, sonunda nasıl olsa barışırsınız.

3. Anladığım kadarıyla bu kavga seni çok üzmüş.

4. Senin yerinde olsaydım ben de çok üzülürdüm.

5. Kendini iki sevdiğin kişinin arasında kalmış hissediyorsun, bu da seni çaresizliğe itiyor.

6. İki kardeşin problemini anlaşılarak çözümlemelerine sevindim.

7. Bence güvenilir bir hukukçu bulup onun hakemliğine başvurmalısınız.

8. İki sevdiğin kişi arasında seçim yapmak zorunda kalman seni öfkeliyor.

9. Parayla mutluluk olmaz, dostluk her şeyden önemlidir.

10. Eğer babanın tarafını tutarsan amcana karşı haksızlık ettiğini düşüneceksin.

11. Baban “amcanla konuşma” sözünü geçici bir öfke anında söylemiş olabilir.

12. Bu kavganın sebebi, aslında para değil, babanla amcanın ailede üstünlük kurma istekleri olabilir.

III. Kişi (bir dostunuz)

Son günlerde canım sıkılıyor, belli bir sebebi yok ama içimin daraldığını hissediyorum, canım hiçbir şey yapmak istemiyor, amaçsız dolanıyorum. Üstelik bu sıkıntımı kimse ile paylaşamıyorum.

- 1.Sıkıntının nedenini araştırdın mı?
- 2.Senin böyle sıkılıyor olmana üzüldüm.
- 3.Bence kendini meşgul edecek bir hobi bulmalısın.
- 4.İçinde tanımlayamadığın bir heyecan hissediyorsun ve kötü bir şeyler olacakmış gibi geliyor.
- 5.Bazen ben de senin gibi sıkıntı hissederim.
- 6.Sanırım şu sıralarda kendini yalnız hissediyorsun.
- 7.Herhalde bilinç altındaki bir takım duygular böyle hissetmene yol açıyordur.
- 8.Sebebini bilmediğin yoğun bir sıkıntı içindesin.
- 9.Geceleri sıkıntılı rüyalar gördüğün de oluyor mu?
10. Kendini böylesine bırakman doğru değil.
11. Dünyada öyle büyük dertleri olan insanlar var ki, onlar senin bu sebepsiz sıkıntını dertten saymazlar.
- 12 Son günlerde istediğini elde etmen beni sevindirdi.

IV. Kişi (bir genç)

Başımın yan tarafında bir tutam saç var, ne yapsam yatıramıyorum. Islatıyorum olmuyor, bağıyorum olmuyor. Ne zaman aynaya baksam neşem kaçıyor.

- 1.Bu önemli bir problem değil, kafanı takma.
- 2.Kafanın dışı değil, içi önemlidir; sen kişiliğini geliştirmeye çalış.
- 3.Saçının yatmaması seni üzüyor.
- 4.Saçının dökülmesi beni üzdü.
- 5.Berber halledemiyor mu?
- 6.Başkalarının yanında her zaman derli-toplu gözükmek istiyorsun.

7. Her zaman kusursuz bir insan olmak istiyorsun.
8. Saçınla bu kadar uğraşmak zorunda kalman seni sinirlendiriyor.
9. Bence bu önemli bir sorun değil ama bu işin seni rahatsız etmesine üzuldüm.
10. Bunu sakın arkadaşlarına söyleme seninle dalga geçebilirler, sen de üzülürsün.
11. Küçük bir şey için bile olsa, başkaları tarafından eleştirilmek seni üzüyor.
12. Bence seni asıl kızdıran, saçının yatmaması değil, bu işe çok zaman harcıyor olman.

V. Kişi (bir genç kız)

Annem geçen hafta doğum günümde, bana nefis bir atkı hediye etti. Verirken de “sana özel bir şey bulabilmek için şehrin altını üstüne getirdim” dedi. Dün ne öğrensem beğenirsin? Başka şehirde oturan bir ablam var. Annem, bana aldığı aynısını üç ay önce ona da almış. Bunu öğrenince perişan oldum. Şu anda son derece kötü hissediyorum kendimi.

1. Annene niçin böyle davrandığını sordun mu?
2. Annem, hem sana hem de ablana “özel” bir hediye alabilir, çünkü ikinizi de seviyordur. Bence olaya bu açıdan bakmalısın.
3. Bence bu konuda bencillik ediyorsun.
4. Bu olay seni üzmüş.
5. Bu olay karşısında, sanırım kendini aldatılmış hissetmişsin.
6. Galiba ablanı biraz kıskanıyorsun.
7. İki atkının tamamen benzer olduğundan emin misin?
8. Annenin sana, senin sandığın kadar değer verip vermediğini merak ediyorsun.
9. Senin yerimde olsaydım ben de üzülürdüm.

10. Annenin gözünde özel bir yerin olmasına sevinmişsin, şimdi bu sevincinin yerini üzüntü aldı.

11. Annen ablanı her zaman böyle eleştirir mi?

12. Annene oldukça öfkелisin.

VI. Kişi (bir öğrenci)

Son zamanlarda hiç ders çalışmıyorum. Sürekli kahvedeyim. Kağıt oynamak zevk veriyor ama kahveden çıkarken her seferinde derin bir pişmanlık duyuyorum, böyle giderse okulu bitiremeyeceğim. Bitiremezsem halim ne olur? Ne iş yaparım? Sonra anama-babama, konuya-komşuya ne derim?

1.Bu durumu ailen öğrenirse, her halde çok üzülürler.

2.Sınıfınızda senin durumunda olan başka arkadaşların da var mı?

3.Hayatta başarılı olmanın tek yolu okul bitirmek değildir. Okul bitirmemiş nice başarılı insan var.

4.İçinde bulunduğun durum seni çok sıkıyor, kaygılanmana yol açıyor.

5.Çalışmak istediğin halde çalışmıyorsun, kendi kendine söz geçiremiyor olman seni huzursuz ediyor.

6.Bence rahatlamak için bir psikoloğa başvurmalısın.

7.Konu komşunun ne düşüneceklerini kafana takma, kendini derslere ver.

8.Bu problemin beni üzdü.

9.Hem gelecekte iyi bir yaşantı elde edememekten hem de ana babanı incitmekten korkuyorsun.

10.Hiçbir derse mi çalışmıyorsun yoksa bazı derslere mi?

11.Bence kendine fazla yükleniyorsun, telaşın ve sıkıntın bu yüzden.

12.Çok çalıştığın halde dersleri başaramaman üzücü.

EK 5: Rosenberg Özsaygı Envanteri

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

7. Genel olarak kendimden memnunum.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ

10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.

a. ÇOK DOĞRU   b. DOĞRU   c. YANLIŞ   d. ÇOK YANLIŞ